

Jugoslovanskim delavcem v Ameriki v presodek!

V št. 41. "Gl. Sv." je izdajatelj "Gl. Sv." g. M. V. Konda v uvodnem članku, v katerem apelira na zavedne delavce, naj se v bodoče podpisajo "Gl. Sv.", izrekel, da so v Chicagi nekake dvomljive vrste socialisti, ki nasprotnjejo listu.

G. Konda ni tu nič natančnega povedal. Pač pa lahko vsakdo razvidi, da so mej čikaškimi slov. socialisti, ki so združeni v slov. soc. klubu, ki je solidaren s socialistično stranko v Ameriki, nastale difference, katere je zakrivil lastnik, g. M. V. Konda s svojim protisvobodnim in nesocialističnim nastopom.

G. M. V. Konda je odločno izjavil, da ne priobči dopisa, kojega je poslal sodr. Simon Kavčič in bivši član društva "Slavija", št. 1. S. N. P. J., da bi bil uprav ta dopis razbistril razmere v S. N. P. J., ako bi bil priobčen pred glav. zborovanjem S. N. P. J.

Dopis, katerega je poslal sodr. Simon Kavčič lastniku "Gl. Sv." v priobčenje, se glasi približno tako le, ker sodrug S. Kavčič nima kopije na razpolago. V kolikor se je domislil, je doposlal na slov. soc. klub v Chicago.

Virden, Ill., 4. okt. 1905.

Slovenskemu socialističnemu klubu v Chicago, Ill.

Cenjeni sodrugi! O dopisu na "Gl. Svobode", katerega je g. M. V. Konda zavrgel nimam kopije, ker nisem vedel, da kdo drugi prejema in začetje dopise, kakor urednik sam v soglasju z lastnikom lista. Pač imam kopije vseh listov, katere sem poslal društvu "Slavija", št. 1. S. N. P. J., ker sem računil, da bodo nastale kake difference.

Zavrženi dopis mi je le deloma v spominu. Ponoviti ga hočem kolikor je v moji moči, da sodrugi spoznajo, kak velik "smrtni greh" sem zvršil zoper autoriteto v S. N. P. J. Jednoti. Dopis se je glasil približno tako le:

K diskuziji drugega glavnega zborovanja S. N. P. J.

S posebnim zanimanjem posegajo posamezni sodrugi v diskuzijo za drugo glavno zborovanje S. N. P. J. za povzdigo in splošen napredek iste, kar je gotovo hvalevredno. Žal mi je le, da nasveti sodrugov ne bodo na glavnem zborovanju vpoštevani, ker bodo najbržeje reakcionarna večina nastopila terzistično. V dokaz mame trditve naj služi postopanje društva "Slavija", št. 1. Chicago, Ill., ki naj bi bilo nekako merilo za druga krajevna društva.

Tajnik imenovanega društva, g. J. Dullar, mi je priposlal list z vstopnico za vseslovenski izlet v Chicagi, ki se je vršil dne 23. julija 1905 z opazko, da mora vsaki član kupiti vstopnico, naj se izleta udeleži ali ne.

Jaz sem bival 207 milj od Chicage, ko sem prejel omenjeno vstopnico, na kateri je bil vtisnem pečat s podobo sv. Štefana. Presenetilo me je, da so bila vsa društva zaznamovana z besedico "sv." izvemši "Slavijo" in "Slovenijo".

Pisal sem takoj tajniku "Slavije", ki mi je doposlal vstopnico, list, v katerem sem jasno razobložil moje stališče napram vseslovenskemu izletu v Chicagi. Ker nisem pravočasno sprejel odgovora, sem mislil, da se hoče moj list prečitati na društveni seji. Vслед tega sem napisal drugi list, kateremu sem priložil tudi vstopnico. V drugem listu sem pisal: Na vseslovenski izlet ne pridem. Vstopnico Vam prigrbno vračam. Vstopnice s pečati in podobami svetnikov pošiljajte terciarkam in drugim spokornim grešnikom. Jaz se ne smatram kaj takega vrednim. Na vstopnici je zapisano "vseh združenih društev v Chicagi. Dobro! To pove jasno s kom društva "Slovenija" in "Slavija" pohajati. Istotako jasno je pa tudi, kakšni so njih nameni. Kar pa je hči "Slavija", je pa tudi nje mati Jednota, ker so ene in iste osebe pri obeh; tedaj v enem bistvu oče, mati in hči, ki se dajo razlagati le po uganjki svete trojice. Tej uganjki enaka so pa tudi njih tihotapska dela.

Nisem mislil, da se bode dvojje mojih listov zamolčalo, in člane niti obvestilo o vsebini. Ali zgodilo se je! Drugi teden po mesečni seji mi je g. J. Dullar, tajnik, odgovoril v zasebnem listu na pol uradno. Ker mi je poleg drugih otrobov natvezil, da je med 71 člani 70 zadovoljnih z izletom, in ker počem zopet društvo krizirati, naj zahtevam, da se moja lista prečitata na društveni seji. Napisal sem tretji list, v katerem sem zahteval, da naj se prečitajo vsi moji listi in naj se z listki glasuje, koliko jih je zadovoljnih z vseslovenskim izletom. Opomnil sem, ako se glasovanje dovoljno izteče, potem vedo društveniki česar je storiti z menoj, sam se pa lahko pripravijo še za znamenitejši izlet!

Vслед tega stavim k drugemu glavnemu zborovanju S. N. P. J. naslednji predlog: Najprvo naj se reši vprašanje, če hoče S. N. P. J. stati na samostojni in svobodnomiselni podlagi, ali se hoče družiti z drugimi nazadnjaškimi društvi po vzoru "Slavije". Ako se sprejme samostojna in svobodnomiselna podlaga, potem naj se krajevna društva S. N. P. J. ne udeležujejo uradno cerkvenih in drugih klerikalnih slavnosti. To naj se prepušča volji posameznika. Vse naj se ukrene primerno duhu časa. V nasprotnem slučaju naj se pa vpelje "oče naš" pri sejah, spovedni listek in razglasi naj se prestop k jolietški jednoti. Delegati naj se pa vrnejo mirne vesti domov, da so storili svojo dolžnost.

Simon Kavčič.

Na ta dopis je pa g. M. V. Konda, edini lastnik "Gl. Svobode", odgovoril doslovno:

Chicago, Ill., 22. avg. 1905. Cenjeni sodrug!

Vaša cenjena pisma od 4. in 20. t. l. prejel. O Vašem dopisu "K diskuziji drugega glavnega zborovanja S. N. P. J. uredniku Zavetniku ni ničesar znano. — Vслед tega on omenje-

ni dopis ni odložil, marveč, le dopis "Slovenskim premogarjem".

Da pa Vaš dopis od 4. avg. ni bil sprejet iz istih temeljnih vzrokov, kakor bode razvideli iz sledečih vrstic. —

Prvič Vi preostro napadate jednoto, jej oziroma nje uradnikom predbacivate tihotapstvo — tihotapska dela, katera so ta tihotapska dela, ako smem vprašati? Do sedaj ji še nihče ni mogel dokazati. "Jednota" kakor tudi "Glas Svobode" sta vstanovljena na svobodnomiselni podlagi. Stem pa se ni rečeno, da je "Jednota" in list "Glas Svobode" last socialistov, kakor si nekateri smelo domišljujejo. Znano Vam je, da je list ob enim glasilu S. N. P. J., vслед česar dopise slične vsebine ne morem sprejeti in obelodaniti. — Pred kratkim sem zvedel, da so nekateri slovenski socialisti sklenili, kupiti "Glas Svobode", oziroma si ga siloma prisvojiti za \$600, ako jim ga pa za to ceno ne prodam, mi groze z uničenjem istega. Glede tega imeli so posebne seje in razpravljanja deloma očitno deloma skrivaj brez da bi bili mene o tem obvestili. Ravno tako groze Jednoti z porazom. Se mi je li nadejati, od takih "socialistov" pomoči ali podpore? Jaz sem mnogo žrtvoval, več kot 2 tisoč dl. sem vže založil v list, brez nakupa istega in se vedno se trudim in se bodem trudil, brez da imam jaz kake koristi od lista. — Delavce moram plačati, vsaki teden, če tudi meni za najpotrebnejše ne preostane. Drugič se mi zdi vsebina Vašega pisma, oziroma dopisa glede Jednote malo pomembna, ker se sné le okoli "Slavije", "Slovenije" in skupno Narodnega izleta. Kritika, da je celo pomembna. A kakor Vi pišete, to ni več kritika, marveč neopravičeno napadanje. Umestnejši bi bil Vaš dopis, tiče se "Narodnega izleta" pred udeležitvijo onega. Sicer pa izlet ni imel nikakoršnega političnega niti verskega pomena. Jaz sem stvar o začetku grajal a bilo je prepozno, na posameznika se ni več oziralo, toraj tudi name ne. Upajoč, da se kaj takega več ne pripeti. Vsekakor, po mojem mnenju pa bi socializem mnogo zdaneje vspeval, ko bi slovenski socialisti opustili ono prenapeto antipatijo mej strankami, ne pa kakor so pokazali o tej priliki. Socialisti bi morali zahajati med nevedne, ter jih podučevati.

Jaz sem in ostanem socialist, priznavajoč volitev, dokler se o čem boljše ne prepričam in podučim.

Z socialnim pozdravom, Vaš

M. V. Konda."

G. M. V. Konda sam izjavlja v tem listu, da je "Gl. Svobode" njegova lastnina in da socialisti pri listu nimajo nič govoriti. Zajedno pa tudi priporoča, naj se socialisti družijo z drugimi strankami — s klerikalei.

Kako se ta list potem s strinja s tem, da v "Glas Svobode" priporoča socializem, poleg pa "felhta" za podporo pri zavednih delaveih.

Ali ni tako postopanje neodkrito srčno in protisocialistično?

Na eni strani — v zasebnem listu g. M. V. Konda povdarja, da list ni lastnina socialistov, niti duševna lastnina, v "Gl. Svobode" pa javno prosi za podporo pri zavednih delavcih.

Mi sploh ne vemo, čemu bi zavedni delavci z darili podpirali "Glas Svobode", ki je zasebna lastnina — zasebno spekulativno podjetje g. M. V. Konde, ki še nikdar ni predložil svojih poslovnih knjig zavednim delavcem v pregled, naj se prepričajo, ima g. M. V. Konda z listom izgubo ali dobiček.

Nam se dozdeva, da so razmere pri "Glas Svobode" še slabše, kakor v kakih cerkveni občini. Duhovnik ako potrebuje denar, vsaj predloži kakšne račune cerkvenim ključarjem. V "Glas Svobode" se pa le vedno vpije: Dajte, dajte in zopet dajte. Le računskih knjig ne vidi nihče drugi kakor g. M. V. Konda.

Dlje časa je imel g. M. V. Konda tudi oglas v svojem listu, v katerem je trdil, da v tiskarni "Glas Svobode" ne gre dobiček v žep posameznika.

V pojasnilo glede tiskarne "Glas Svobode" naj služi vsem zavednim jugoslovanskim delavcem tole na znanje.

Tiskarna "Glas Svobode" sploh ne ekzistira, pač pa ima g. M. V. Konda nekaj predalov črk, katere rabi za oglase, šesto in sedmo stran v svojem listu "Glas Svobode". Poleg teh predalov črk ima g. M. V. Konda še nekaj družega tiskarskega orodja, ki pa nikakor ne zadostuje, da bi sam izdal tiskovine.

Vse tiskovine, ki so bile naročene pri g. M. V. Kondi, je dosedaj tiskala "Delniška tiskarna", ki je v resnici lastnina českih socialistov, v kateri se vsaki cent uporabi za agitacijo. G. M. V. Konda je od te tiskarne dobival izredno nizke cene, katere je on sam poljubno zvišal, dobiček pa spravil v svoj žep.

Ako zavedni delavci torej žele naročiti tiskovino, naj pišejo v slovenskem jeziku na tale naslov: Delniška tiskarna, 683 Loomis St., Chicago, Ill. Vse tiskovine, ki se tiskajo za agitacijo, imajo v tej tiskarni izdaten popust.

• • •

Časi, ko so taki manevri vlekli, kakešne ima g. M. V. Konda v navadi, so minili. Zavedni slov. delavci se ne dajo vleči za nos pod krinko socializma in magari če fraze še tako vabeče iz zvoneče done, katerih se poslužujejo ljudje, katerim je socializem le goło orodje za pospeševanje njih zasebnih koristij.

Slov. zavedni delavci dobro vedo, zakaj so nekaterim ljudem slov. socialisti tri v peti. Na zadnjem zborovanju S. N. P. J. se je sklenilo dajati naslednjo letno plačo odbornikom jednote: 1. tajniku \$480, 2. tajniku \$40, blagajniku \$180, predsedniku \$50, za oglas v listu pa \$100.

Jednota šteje sedaj komaj 1.000 članov — morda nekaj več. Iz tega sledi, da so odborniki za njih trud in delo 10 krat preplačani, da se te plače nikakor ne ujemajo z načeli bratoljubja, katero baje jednota propagira.

Gotovo je vsak delavec svojega plačila vreden. Ali kdor radovoljno sprejme v društvu plačo, ki ima na svojem praporu zapisano bratoljubje, katera je v primeru z njegovim delom previsoka, temu se ne gre za občno korist vseh društvnikov, pač pa za mastno plačane službe.

Zavedni delavci vedno trdimo, da so duhovniki za svoje delo predobro plačani. Tu naj bi sami skrbeli, da bi redili nekaj troto v svoji sredini. Videli naj bi pezdil v očesu svojega bližnjega, nikakor pa ne bruno v svojem lastnem očesu.

Dolžnost vsakega zavednega delavca je, da najprvo v svojih vrstah pobija mastno plačane službe, da take ljudi, ki stremijo za dobro plačanim brezdelnim življenjem na troške naroda pokaže v popolni nagoti vsemu svetu.

Zavedni delavci, ki z bistrim okom opazujemo človeško življenje, vidimo in gledamo, kako se dandanes ljudstvo izkorišča pod versko in meščansko politično krinko za zasebne namene. No, sedaj smo pa doživeli, da so se vtihotapili v vrste socialistov ljudje, ki hočejo izkoriščati jugoslovanske delavce pod krinko svobode, enakosti in bratstva.

Slovenski socialisti, združeni v slovenskem socialističnem klubu v Chicagu, izjavljajo odprto, da s te verste ljudmi niso v nobeni zvezi, da so z

listom "Glas Svobode" pretrgli vsako vez, ko so doznali za list, katerega je pisal g. M. V. Konda sodrugu Simonu Kavčiču v Virden, Ill., in da ostanejo na tem stališču, dokler se vse krivice — protisocialistično nastopanje g. M. V. Konde in druge diference v S. N. P. J. — ne poravnajo.

Jugoslovanski delavci, ki imate zdrav razum in pamet, pa sodite, je li naš nastop pravičen ali ne, katerega smo vam razobložili v tem letaku.

Mi smo pripravljeni na vsak napad, ki bo izšel v "Glas Svobode", odgovoriti z letakom, ker nimamo slov. lista v Ameriki na razpolago, v katerem bi obelodanili svoj zagovor. Mi vemo in smo prepričani, da sta na naši strani pravica in resnica, radi tega gledamo tudi bodočnosti veselo v obraz.

Jugoslovanski delavci! Ako ste za boljšo bodočnost svojih otrok, ako nečete, da bodo tudi vaši otroci mezdni sužnji, ako ste prijatelji svobode, enakosti, in bratstva, potem na delo! Kjerkoli je vas le pet zavednih delavcev, ustanovite slovenski ali jugoslovanski socialistični klub. Ako se ustanovi močna in krepka socialistična organizacija, je mogoče za vselej odstraniti take dogodke, kakešni so se završili pri "Glas Svobode" in S. N. P. J.

Ako bode jugoslovanska socialistična organizacija narastla, potem bode mogoče izdajati tudi svoje lastno glasilo, ki bode lastnina vseh, ne pa posameznih oseb, ki mislijo le na svoj žep, ne pa na občni blagor vseh jugoslovanskih delavcev.

Kdorkoli želi kako pojasnilo, naj piše sodrugu tajniku: Anton Prešern, 693 W. 20. St., Chicago, Ill.

Dokler pa jugoslovanski zavedni delavci nimajo svojega glasila v Ameriki, priporočamo vsem somišljenikom, naj agitirajo za naslednje socialistične liste, ki izhajajo v stari domovini. Naslovi se glase: "Rdeči prapor", Trst, Avstrija — "Naprej", Idrija, Avstrija — "Napiski", Ljubljana, Avstrija — "Slobočna rieč", Zagreb, Hrvatsko,

Andrej Poravne, predsednik.

Za odbor:

Joe More, Anton Prešern, Jože Ječmenjak.

Izza kulis centr. odbora "Sloven-Nar. Podporne Jednote."

Kakor pri vsem dosedanjem gibanju slov. podpornih organizacij v Ameriki, ki nosijo na čelu povprečno izraz "jednota", tako tudi pri S. N. P. J. namen ustanovitve te podporne zveze ni bil za vse enak; bili so različni nameni različnih mož in istotako različne so bile tudi potrebe.

Koristolovci in sebičenci so šli za ustanovo s svojega stališča, idejalisti za stvar — s svojega.

Idejalisti so videli v tem gibanju vedno kulturno potrebo, kulturno delo; materijalni koristolovci pa so videli ob takih prilikah s tem — koristi za sé. Te dve smeri, dveh elementov sta šli takoj v začetku ustanove po eni in isti poti; kakor bratje, ki imajo enega očeta in nikomur takrat ni bilo opravičeno sumičiti, da gredo poleg idealnih požrtvovancev, držeč se v bratoljubnem sijaju "tisti hinavski koristolovci, ki so imeli namen, sistematičnim potom si osvojiti celo pot — do svojih nesramnih namir.

Po ti "magični" poti sta hodila elementa od I. zborovanja; II. zbor pa je prinesel potovalne slike v vsi svoji nagoti in te so z neljubim razočaranjem pokazale vsó pot v jasni luči. Sedaj imamo slike, ki nam jasno govorijo, kdo so bili oni, ki so s hinavskim srcem korakali poleg.

Počasi in skrbno so negovali ti navihanci v centr. odboru, v ugodnih razmirah njih uradovanja so nosili vodo na svoj mlin. Že pred časom II. zborovanja se je od strani centr. odbora, ki je štel skupno izven zapisničarja 7 mož, na čelu mu mož temne preteklosti, krožilo in uravnavalo tako, da se, ko čas za to pride, vsem naprednim in svobodomišljenim elementom zapre pot do II. glav. zborovanja in stem zadavi njih glas. Bati se je bilo namreč tem ljudem treba, teh, ki nevidijo v S. N. P. J. samo tisto povprečno frazo, ki so jo pobrali trabanti raznih ameriških "boodle asso-

ciation" v svoj album umazanih namenov.

Ko je svoječasno izšel članek k diskuziji II. zborovanja S. N. P. J., ki se je vršilo v Chicagu začetkom septembra t. l. so se že pokazali prvi simptomi nasprotvanj.

Lastnik lista, gospod Konda, ki je bil obenem tajnik Jednote, je piscu teh vrst, ki je diskuzijo priobčil pri red. mes. seji centr. odbora, kot zapisničarju, takoj patetično izrazil, da ko bi prišel članek "k diskuziji" še pred tiskom njemu v roke, bi isti nikdar ne zagledal belega dne. Dasi članek po vsebini — razun par kritičnih točk o ureditvi pravil — ni imel nikake žaljive vsebine, je par odbornikov vendar iznašlo, da bi se nesmelo pisati ničesar, kar ni jednoti v korist (!). — Pač je bilo v članku nekaj socijalističnih tendenc, ki so bile z ozirom na sodruge, ki so bili in so še člani jednote, opravičene. Poleg tega je bil nasvet, "da mi priporočila

vredno, da se voli pooblaščenec za zunanja društva iz centr. odbora, ker si stem škodujemo na pomanjkanju novih nasvetov za prih. pravila in delovanje"; — ta stavek možem, ki so čakali na vnanje mandate, očitvidno ni bil všeč.

Konečno se je človek zadovoljil, da je članek proti volji lastnika lista, le dosegel namen in ta zasluga tiči v tem, da se je rokopis izročil tedanjemu uredniku "G. S.", sodr. J. Zavrtniku", da ga je on dal v tisk.

Diskuzija je dala povod otvoritvi debat in izražanju misli za prih. zasedanje zbora S. N. P. J. In res se je oglasilo par dopisnikov-sodrugov, katerih rokopisi pa niso prišli uredniku "G. S." v roke, ampak modremu cenzorju, lastniku "G. S.", M. V. Kondu. Ta je rokopise pri red. mes. seji navzočim prečital in namignil, je li to spodobno za v tisk. K "sreči" se v dopisih dveh dopisnikov ni ničesar nahajalo, kar bi govorilo proti "autoriteti" S. N. P. J. in dopisa sta se objavila.

Par dopisnikov je šlo gladko; ali prigodilo se je, da je došlo v uredn. "G. S." (kojega pa ur. ni videl) tudi pismo z vsebino diskuzije, ki pa je bilo "kritično" za autoriteto; in to pismo se niti na koncilu red. mes. seje ni prečitalo, ampak kratkumalo, po vzoru avstrijskih državnih pravdnikov — konfisciralo. (Glej dopis sodr. S. Kavčiča.) To pa še ni bil vrhunec nesramnosti teh birokratov, ti so šli dalje.

Društvo "Danica" št. 22. v Trimontain, Mich., je pooblastilo pisca teh vrst zastopnikom njih društva k II. zborovanju S. N. P. J. in mu vposlalo v to potrebne listine, ki so bile uradno pravilno izvršene. Centralni odbor pa je na red. mes. seji m. avgusta l. l. pooblastilo razveljaviti in predlog A. Mladjca z motivacijo: da pisec teh vrst "nima pravo, ozir. ni deležen" biti pooblaščenec katerega društva — po pravilih. Predlog je bil sprejet s 7 glasovi. Vendar pa govori poglavje V. jed. pravil: "dolžnosti in pravice članov in posameznih društev", člen 42. določno: "le ona društva, ki so neoddaljena od kraja, kjer se vrši gl. zborovanje, imajo pravico poslati pooblaščenca, ki pa mora biti delegat ali uradnik jednote" ... To govori jasno; vzhaj temu pa je cel odbor trdil, da pisec nima pravo biti imenovan takim, da si je bil svojčas zapisnikar jednote, — torej uradnik! Da bi se mu depovedalo, da je na napadni poti, se je mistificiralo s členi pravil in med tem, ko se o pogl. V.

čl. 42. ni hotelo ničesar slišati je predsednik in ostali odbor hotel za ta slučaj porabiti oziroma preslepiti s pogl. 21. čl. 1. "dolžnosti uradnikov", ki se glasi: "Vsi uradniki jed. so dolžni spolnovati po pravilih predpisane dolžnosti. Udeležiti pa se imajo gl. zborovanja: predsed., I. taj., blag. in nadzorniški odbor."

Očitvidno je torej, da so si ta člen vzeli za zamazanje oči zato, ker je njim najbolje služil.

Lokalna društva ta člen v nobenem oziru ne zadene; ker se tiče le jed. uradnikov. Pisec v tem slučaju tudi ni imel namena prisostvovati gl. zborovanju kot uradnik, ampak kot pooblaščenec, s pooblastilom, za društ. "Danica", torej je bil merodajem le člen 42. pogl. 3. jed. pravil, ne pa pogl. 21. čl. 1.

Toda vsako sredstvo je dobro došlo, tem poštenjakom, kadar se je šlo za odstranitev njim neljubih ljudi.

Zunanjem delegatom, ki so prišli iz raznih krajev, večina sođrugi se jim je lagalo in farbalo jih, da hočejo socialisti v Chicagi jednoto razdreti ter jo upeljati po svojem načinu; da so ti ljudje aharhisti itd. Razume se ob sebi, da so slikali hudjca na steno v najstrašnejših barvah in nobeno sredstvo jim zopet ni bilo preumazano v dosego njih namenov. Prišli so dnevi konvenije: Ah, žalostni dnevi so bili to; v zgodovini slov. am. "bratoljubja" ostane sramotilen pečat tega zborovanja. Izmed navzočih delegatov je bilo 13 zunanjih, na katere je prišlo 13 glasov; ostalih 15 glasov pa je posedal centr. odbor S. N. P. J., s katerimi je lahko "pošteno" teroriziral zunanje delegate.

Predlogi so bili lepo rezervirani in tako vpeljani, da se je tiste predloge, katerih staviti staremu odboru ni bilo dostojno, prepustilo zunanjem delegatom. To so bili taki predlogi, ki so se tikali nefernosti S. N. P. J. ozir. prih. gospodarstva itd. Ker družih, zunanjih delegatov po pravilih ni bil nobeni opravičen do kandidature v centr. odbor, so morali torej delati le tlako centr. odboru. S to tlako se je vpravilo vse: nastavilo uradnike, odredilo plače. Tudi za predlog plač se je najelo tlačane, da so stavili predloge, a povedalo se jim je preje, da je mnogo dela, "noč in dan se dela", je izjavil g. K., tajnik.

Socialisti bodo potem, če se pravi, da človek noč in dan dela, gofovo spregledali in po socialističnih gačelih tudi delo znali ceniti in plačati. Modro.

Pravila so se sedaj tako uredila, da

je ta odbor lahko do smrti v uradu S. N. P. J., če se to komu ravno zljubi in če se domači odbor "razume".

Posebno pozornost se je dalo na pogl. V. člen 42., ki se je tako uredil, da le tisti uradniki zamorejo biti pooblaščenec zunanjih društev, ki prisustujejo pri gl. zborovanju. S tem se je hotela vsa afara "popraviti". — Zborovanje je minilo in delegatje so se vračali potrlih sre na svoj dom, domači pa so triumfalno, zmagonosno, s hinavskim posmehom zabavljali čez socialiste. Da dosegli so, kar so želeli in nihče jim ni mogel do živega. Poslanei — delegatje so svojo dolžnost storili, da se je pogrnila miza tistim, ki so z umnim tihotapstvom prišli na krmilo. Družega njih nič mar!

Zapisnik II. zborovanja je izšel. V zapisniku, ki je podoben lavratan-skim litanijam, se je zaman iskalo važnih predlogov, ki so bili stavljeni in sprejeti, kdove s koliko glasi. Pa čemu tudi? Točno poročilo obdržanih sej in njih vsebini bi znało škodovati napredku "jednote", zato se je stvar v korist "napredku" omejila. Pripadniki jednote, kaj vas mar!? Ali v resnici ne???

Rojaki!

Kdo se ne spomnja raznih sleparstev, ki jih prinašajo dnevnik, dan na dan in mi se tem novicam čudimo; zanimajo nas velike justične razprave in radovednosti lačni po zaključkih teh, zasledujemo nemoteno, dan na dan časopisje. Vse nas takó strašno zanima, človek pozabi na vse! — A glejte: kar se godi daleč od nas, in mogoče v pretirani obliki poročil, ki ga prinaša senzacijsko časopisje — zato smo vneti; kar pa se dogaja med nami, pa se niti neogledamo. Pred druge prage hodimo gledati smeti in jih radi gledamo, zato, da smo "opravičeni" soditi. Naše smeti pa puščamo brezbrizno pred pragom; niti nezganemo se! Rojaki! hočemo gojiti to smetišče še v naprej?? — Ne!! Vsacega zavednega Slovence, ki sovrži tiranijo, tihotapstvo, hinavščino in humbug je dolžnost, da se, ko pride čas plačila s temi hinavei obračuna! Ne samo socialiste veže ta sveta dolžnost, temveč vse, ki ljubijo pravico in odkritosrčnost.

Gešlo naše naj bo: v boj za pravico, svobodomišljenje in pravi blagor našega slovenskega proletarstva!

V Chicagi, dne 17. vinotoka 1905.

Frank Petrič,
bivši zapisnikar

Vse je oprostljivo, le izdajstvo ne.

Piše Ferdinand Petsche.

Življenje vesoljnega ljudstva je dandanes živalsko. Kakor močna zver raztrga svojo žrtev, ravno tako tudi mogočnejši med ljudstvom podvrže, izrabi, ugonobi izkorišča, izsesava slabejega svojega sočloveka. Denar, moloh, je kriv tega vsega. Krade se, ropa se in kar v "wholesale" se mora, in to zakaj? Le za denar!

Kdo ga je ustvaril, in zakaj je bil postavljen? Postavila ga je človeška družba že v starem věku, kajti ona, oziroma posamezniki nje, so se tem potom, potom denarja, mērili, kdo je mogočnejši od družega. Kako so si ga pridobili, ni bilo uprašanja. Slovenecem in tudi drugim narodom pričajo jasno oni viteški ropi iz za časa pre-

teklega stoletja. Toda koliko so si ga pridobili, to je bilo uprašanje! Stem se je odlikoval eden od družega, mogočni — vladajoči stan, od beračev-pedložnikov.

Vse na svetu se je spregobnilo, se preobrača, se izboljšuje, le eno ne, to je blaženi moloh — denar — ta je nedotakljiv. Dokler pa bo v veljavi denar, se bodo ponavljali zločini. Denar je podlaga današnje človeške družbe, ona pa podlaga zločinov. Za denar umori oče sina, ali pa naobrat — denar umori oče sina, ali pa neobratno. Denar je kriv silnega nakopičevanja bogastva na eni strani, kriv je silne bede na drugi strani. Denar odločuje stanove!

Nobena stvar na svetu — in tudi katoliška inkvizicija ne — ni prelila toliko krvi, kakor denar. Denar provzročuje rop, provzročuje vojne, krize, lakoto, bolezen, prostitucijo, denar lahko ugonobi cele narode, denar pa je tudi rodil Rockefellerja, je rodil cara, sultana, in druge roparske konsorte. Za denar se stori vse, on je vsegamogočen!

Denar je bil kriv, da se je porodil oni neizbrisljivi rop nad slovenskim narodom v Ameriki pri drugem glavnem zborovanju S. N. P. J. v Chicagi.

Toda še vse to je oprostljivo, ker ves današnji družabni red je tako rekoč zidan na zločinstvu. Tat, morilec,

ropar, se še vedno lahko zagovarja, da je produkt današnjih razmer. Še pri vseh teh hudodelstvih, so tehtati uzroki, to je izvir zločina. Vendar pa je en zločin, ki je neoprostljiv, to je izdajstvo. — Judež je izdal svojega učenika za 30 srebrnjakov, zaradi tega zločina je postal zgodovinski. Poglejmo le pa danes in spoznali bomo, da naš svet izdajic kar mrgoli.

Resnica je, da tudi izdajalec izda le za plačilo, toda ta pregreha je toliko silna zaradi posledic. Izdajica lahko zakrivi največja hudodelstva in je že mnogokrat zahtevala žrtve celih narodov — na milijone ljudstva. Izdajalec se hlina ljudem, naobratno pa jih ugonobi.

Eden tistih izdajalcev je tudi g. M. V. Konda, lastnik "Glas Svobode". V listu vedno kriči: "Vse za napredak, bratstvo in svobodo", takoj potem pa "socialisti so anarhisti, tihotapei, tatovi in hinavci." Po njegovem smislu bi morali biti socialisti — liki njemu — izkoriščevalci svojega naroda, politično prepričanje pa ob času boja izdati drugim strankam. Vsaj tako zahteva v onemu imperti-

nentnemu pismu, ki ga je poslal sodruhu Simonu Kavčiču.

Ker ne more več jesti iz klerikalnega korita, lovi z listom socialiste ter jih vodi v tábor klerikalcev, za kar je od zadnjih dobro plačan. Vedno mu je jezik namazan z medom, v srcu pa nosi strup. To dokazuje izdajstvo za denar, kajti njemu je vse jednako, dela za to ali ono stran, le da ima on dobiček.

Ko nebi g. M. V. Konda zavrgel onega dopisa sod. S. Kavčiča, S. N. P. J. ne bi nikdar — vsaj gmotno ne — zvršila onega umazanega, iz zgodovine Slovencev v tujini neizbrisljivega ropa pri drugem njenem gl. zborovanju, seveda tudi g. Konda ne bi dobil \$580.00 na leto, in to pove vse. — Marsikateri um bi se zbistril, marsikaj dobrega bi bilo ustanovljenega za slovenski narod, sod. Petriča mandat za delegata ne bi bil nikdar ovržen, 4 chieaški "banditje", kakor jih sedaj udje S. N. P. J. imenujejo si ne bi nikdar tihotapsko prisvojili več glasov, nego vsi odposlani delegatje drugih društev, ko bi on pravočasno

priobčil oni izvrsten, toliko pomenljivi dopis.

Toda kaj če izdajalska duša reči, ako svoboda ljudska tudi zbog nje umre, da le on napolni svoj žep. Ne prešine ga smrtna zona, ko se spomni, da je izdal slovenski narod v najhujši borbi. Ako mu stopiš na nogo, predbaciva ti Sakserja; razlika med njima pa je, da je Sakser vsaj odkrit lopov, med tem ko je g. Konda hlinski izdajalec.

Opravičeni so tedaj socialisti, ne, dolžnost je njihova tak list bojkotirati, kajti veliko boljše je zanje biti brez lista, kakor pa tak šmir imenovati svojemu glasilu.

Po mojem smislu list, ki je lastnina posameznika, sploh ne more biti koristen delavcem, kajti posameznik bode vedno obračal vodo na svoj mlin. Delavcev glasilo more biti od njih samih ustanovljeno, od njih samih vzdrževano, in ako še s tolikimi žrtvami, ker le potem, ako je glasilo njih lastnina, zamore zastopati njih interese. Le vsakdo sam zamore svoje težnje najbolj razložiti.

IZJAVA!

V slov. soc. klubu v Chicagi so sami delavci, ki si morajo s težkim delom služiti svoj vsakdanji kruh. Slov. socialisti gledajo, kako meščanske stranke nesramno izkoriščajo delavce v Ameriki. No, sedaj se je pa našel človek, ki hoče pod krinko socializma — seve posebnega socializma, kakršnega razume le on, nasuti slovenskim delavcem in javnosti peska v oči, ki hoče, liki ruski car, da bi vsi socialisti tako plesali, kakor bi on godel na piščalko.

Takemu autokratičnemu početju so se pa slovenski socialisti v Chicagi vpri, ker je vodilo direktno v samovlado lastnika "Gl. Svobode". Vsled tega je tudi slov. soc. klub sklenil enoglasno na zadnji seji izdati poseben letak, da obvesti slovenske

delavce v Ameriki o autokratičnih nagibih lastnika "Glas Svobode" in o dogodkih v Jednoti, ki dokazujejo, da je S. N. P. J. vse, le svobodomiselnost na ne.

Končno še omenimo, da je laž, da so hoteli nekateri slov. socialisti za \$600 g. M. V. Kondi s silo vzeti list. G. M. V. Konda je vedel za vsako sejo, ali obiskaval jih je mlačno. G. M. V. Konda je imel dovolj časa in denarja, da se je vdeležil vseslovenskega izleta v Chicagi, na katerem so imela prvo besedo klerikalna društva, ni pa imel časa in denarja, da bi se bil udeležil socialističnega izleta v Milwaukee, s katerim so slov. socialisti dosegli velik moralen uspeh. To pove vse!

Pred zaključkom letaka je došel na

slov. soc. klub list od sodruga Nace-ta Žlemlbergerja, v katerem stavi predlog, naj se afera sodr. Kavčiča in Frank Petriča izroči posebnemu razsodišču.

Slov. soc. klub nima ničesar proti razsodišču, a zajedno pa izjavlja, da ne odneha preje od boja, dokler omenjena sodruga ne dobita popolno zadostneje.

Jugoslovanski delavci, razširite ta letak v sleherni hišo, kjer bivajo jugoslovanski delavci.

Anton Poravne, predsednik.

Za odbor:

Anton Prešern, Jože Ječmenjak,
Joe More.

Strankarske zadeve.

Do sedaj so poslali naslednji sodrugi nabrani denar za tiskovni sklad slovenskega socialističnega kluba:

Math Kirar \$2.50; Jože Ženko \$2.50; Anton Prešern \$2.50; Jože Matko \$1.40; John Zobeć \$2.65; Ign. Žlemlberger \$2.40; Sim. Kaučič \$1; Nik. Panjanin \$2.50; Frank Levec \$2.50; Frank Budna \$2.50; Andr. Poravne \$2.50; Jože More \$2.50.

Sodruga John Zobeć je nabral v Roslyn, Wash., brez blokov \$1.25. Dorovali so naslednji sodrugi:

Frank Zupati 50c; Anton Zupati 50c; Anton Janaček 10c; Kauzlovič 5c in John Zobeć 10c. Fred Peče 55c.

Ker nam je sedaj nemogoče objavljati doneske za tiskovni sklad v "Gl. Svobode", ker je lastnik lista g. M. Konda sam dokazal s svojim postopanjem, da ni socialist, bomo v prihodnje objavljali doneske za tiskovni sklad v letakih, dokler nimamo svojega lastnega glasila v Ameriki.

V kratkem — tekem 14 dni — izide knjižica "Naša bogatstva". Knjižica bode stala le 5c.

Kdor želi glede razprodaje knjižice "Naša bogatstva" kako pojasnilo, ali če je kdo poslal denar za tiskovni sklad slov. soc. kluba in ni objavljen v tem letaku, naj piše direktno tajniku slov. soc. kluba. Naslov se glasi: Anton Prešern, 693 W. 20th St., Chicago, Illinois.

Andrej Poravne, predsednik.

vseh dežel

Proletarci

združite se!

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. I.

Chicago, Januar 1906

Leto I.

Vsem sodrugom in naročnikom na znanje!

Z današnjo izdajo "Proletarca" so slovenski zavedni delavci v Ameriki stopili v javnost, ustanovili so list, ki je v resnici lastnina vseh zavednih slovenskih delavcev, ki so organizirani v ameriških socialističnih klubih.

Do danes slovenski delavci v Ameriki niso imeli lista, v katerem bi lahko povedali odprto svoje misli, ker je vsaki lastnik slov. ameriških časnikov privolil le to priobčiti, kar je neslo njegovemu "kšeftu". Še le z ustanovitvijo "Proletarca" se je naredilo konec tem žalostnim razmeram, razmeram, ki so vstvarile med ameriški Slovenci dvomljive ekzistence, ki so slovenske ameriške delavce zavajali na kriva pota, mesto da bi jih poučili, da je kapitalizem edini smrtni sovražnik delavcev.

V "Proletarcu" bode lahko vsakdo povedal svoje misli, ne da bi se mu bilo treba bati, da se bode dopis zavrgel, ker morda ne ugaja uredniku ali komu drugemu. "Proletarec" bode prinašal ameriške novice, satirične notice, socialno gospodarske in politične članke, zgodovinske spise, po vesti, črte itd. Izhajal bode sedaj le enkrat v mesecu na osmih ali več straneh. Cena za celo leto mu je le 50c. Naročnina naj se pošilja sodrugom Antonu Prešernu, 678 W. 17th St., Chicago, Ill., vsi rokopisi pa uredništvu "Proletarca", 683 Loomis St., Chicago, Illinois.

Andrej Poravne, Anton Prešern, predsednik. tajnik.

Od blizo in daleč.

V Rusiji koraka revolucija vedno naprej. Stavke železniških in brzojavnih vslužbencev so na dnevnem redu. Med vojaki povsod vre in družijo se z revolucionarji.

Tudi kmetje se gibljajo in požigajo posestva modtokrvnih postopačev — svojih smrtnih sovražnikov.

V zloglasni trdnjavi Šliselburg se je uprla vsa posadka. Zahteva se, da se mora politične zločince takoj izpustiti iz ječe.

Tudi v Mandžuriji opasno vre v vojski, ker vojska strada. Vojaki so v razburjenosti linčali nekaj tatinskih vojaških oskrbnih uradnikov.

V Saratovu je neka ženska ustrelila generala Sakharova, znanega carjevega krvnika, v njegovi lastni palači.

Tudi v gardnih polkih, na katere se je očka, najbolj zanašal, se širi duh revolucije. Revolucionarji trdijo odprto, da se bodo gardni polki branili streljati na ljudstvo. Leta-

ke z revolucionarno vsebino razširjajo tudi v Carskem selu.

Tudi policaji v Petrogradu že odpovedujejo pokorščino. Le kozaki so carju še zvesti. Le ti so se na vojni z Japonci pokazali kot prave strahopetci, ki bodo pred revolucionarji, ako bode le te podpiralo tudi vojaštvo, tako bežali, kolikor jih bodo nesi njih urni konjiči.

V Meklenburgu ni protestantovskim popom všeč, da mrliče sežigajo. Višji popje so pač mnenja, da bode na sodnji dan bog ložje iz trohnenih kostij kakor iz pepela obudil ljudi v življenje. Ti farji so v resnici vredni boga, h kateremu molijo, in o katerem pripovedujejo, da je masčevalen in nizkoten.

Na Saksonskem so socialisti priredili velike demonstracije proti tri razrednemu volilnemu pravu. V Draždanah so v kraljevskemu gradu demonstracije pobili šipe. Prišlo je tudi do boja med ljudstvom in policijo. Seve policija je nastopila po ruskem kozaskem načinu.

V francoskem senatu je bil zakon za ločitev cerkve od države sprejet s 181 glasovi proti 110. Glasovanje je občinstvo sprejemalo z burnimi klici: Živela republika!

V francoski državi je sedaj oklenkaló popom! Prav je tako!

V Braziliji so nemški častniki s topničarke "Panter" v vasi Itajahi, v provinciji Santa Catalina, vlomili v hišo Steinhofa, ga zvezali in odvedli na topničarko, ker je vojaški begun.

S tem činom so nemški častniki kršili mednarodno ljudsko pravo. Ali kaj se brigajo države dandanes za mednarodna ljudska prava, ako vodje teh držav vedo, da imajo opraviti v vojaškem oziru s slabostnejšo državo.

AMERIŠKE VESTI.

V vzhodnem delu mesta New Jersey-a so priredili gospodje, kojih kraljestvo ni tega sveta, kar na debelo misijone, da bi današnje grešno ljudstvo zopet privedli h Kristusu — kralju.

Neki misijonski pridigar je kar v gostilni pričel s svojim bogu dopadljivim delom. Po končani pridigi je zapel nekaj psalmov, navzoči gostje, katere so objeli že alkoholični duhovi, so mu pa sekundirali s svojimi hripavimi glasovi.

Gotovo se je ljubi bog veselil tega najnovejšega načina za spreobrnjenje grešnikov!

V Allegheny-u, Pa., je šla narodna banka "Enterprise" rakom zvižgat in žabam gost. Vlagatelji bodo dobili majhno svotico od vloženega denarja nazaj, kriveci bodo pa najbrže odnesli svoje pete zasluženi

kazni, ker so kriveci, ki so provzročili bankerot, znameniti meščanski politikarji.

Stara pesem! Kedar se ore v veliki ameriški republiki za veletatove v cilindru in fraku, tedaj pravica zatise oba očesa.

V Toledu, Ohio, so zaprli Chas. M. Gardnera, predsednika "Colonial Insurance Union", ker je poneveril denar zavarovancev. Tako se rušijo stebri današnje gnjile človeške družbe!

Senator Chancey M. Depew, znani govornik pri bogatih posrednikih ameriških milijonarjev, se je zahvalil za ravnateljsko službo pri zavarovalni družbi "Equitable". Vsled preiskave proti tej družbi je "častiljivi" zakonodajalec tako blamiran do kostij, da je moral ostaviti mastno plačano službo.

O Depew-u bi pač lahko rekli: Če vprav se človek vedno smeji, vzlic temu je lahko največji lopov. Kako veselo je gledal stari znanec v svet, kedar je pri lukulskih posrednikih govoril svoje prazne in puhle govorance, katere je navadno solil s slabimi in neslanimi dovtipi.

Dasi je danes Depew razkrinkan pred vsem svetom kot slepar, vendar se on za to razkrinkanje prokleta malo zmeni. Njegov močnjicek je poln tolarčkov, katere so mu nanegli ljudje, ki so veseli, če drugi za nje mislijo. In to Depewa tolaži.

V republikanskem senatskem klubu se je minole dni vprav živahno razpravljalo, kako naj bi se nastopil proti senatorjema Burtonu iz Kansasa in Mitchellu iz Oregona, ki sta zlorabila svoj senatorski vpliv, da sta si polnila svoje denarne mošnjice. Konec konca je bil, da naj vse pri starem ostane. Gliha pač vkup štrih!

Komaj je bila debata v republikanskem senatskem klubu o Burtonu in Mitchellu končana, je pa došla vest, da je senator Mitchell vsled neke operacije umrl. Da je smrt tega bogatega hudodelca včasih mnogim ljudem, je resnica. Ali njegovi kolegi-senatorji so vsled njegove smrti v veliki zadregi. Revčki ne vedo, ali bi ga pokopali s vsemi senatorskimi častmi, ali pa kot navadnega človeka.

Čemu toliko premišljevanja? Koliko senatorjev je že umrlo, ki so bili tudi navadni hudodelci, a vzlic temu so jih pokopali s senatorskimi častmi. Zakaj? No, ker so znali svoja hudodelstva tako prikriti, da jim nihče ni prišel na sled.

Čemu torej razlika? Hudodelec ostane hudodelec, pa naj bode tajen ali odkrit.

Ko se je naš predsednik Roosevelt te dni peljal na parniku "West Virginia", so mu častniki izročili lepo okinčano lopato in ga prosili, naj vrže nekaj lopat premoga v ogenj

pod parnimi kotli. Tedi jih je vbogal. Komaj je zvršil to "imenitno" delo, so lopato takoj zdrobili na drobne koščke, in jih razdelili med množico kot relikvije.

Mi Američani — posebno republikani se smejo klečeplazcem, ki se valjajo na kolenih pred evropskimi knezi, kralji in cesarji! Mi pa mislimo, da ni nobene razlike med evropskimi in ameriški klečeplazci. V Evropi se trgajo klečeplazci za ostanke od smodk, katere mečejo "visokorodni" postopači proč, pri nas v svobodni Ameriki se pa trgajo za ostanke lobate, katero je predsednik imel slujino v rokah.

Dasi se povsod zatrjuje, da živimo kulturno življenje, vendar do goditi vsaki dan dokazujejo, da živimo še v najnižjem barbarstvu. Ko so v Winsoru, Vt., obesili te dni ženo Rogers, ki je umorila svojega soprotu, se je pokazalo, da je vrv predolga. Morilka Rogers je tnpela grozne muke, ker se je s prsti na nogah dotikala tal. Slednjič je priskočil pomožni šerif Kinney, potegnil je vrv kviško in tako zadavil žrtev krščanske usmiljenosti in dobrotljivosti.

V New Yorku so tvorničarji za železarske stavbe sklenili, da bodo uvedli odprto delavnico (open shop). Pa jih bode najbrže zeblo!

Ko je ljudski vihar v Rusiji gmal silne valove, je Samuel Gompers poslal udanostno adresso grofu Witteju, ruskemu ministrskemu predsedniku in sicer v imenu ameriških delavcev. Gospod Gompers, zastopnik najmočnejše delavske strokovne organizacije na svetu, se je predrznil psovati ruske proletarce, "ker so podeljeno svobodo onečastili z izgredi."

Mi ne vemo, koliko časa bodo delavci v svoji sredi tnpeli tega blapca ameriških kapitalistov, ki se smatra v svoji domišljavosti za nekakega autokrata v delavski ameriški svezi?

Doli z Gompersom! bi se moralo čuti iz tisočev delavskih ust v Ameriki, ako bi delavci razumeli, kakšno podlo lumparijo je Gompers zopet završil s to udanostjo izjavo.

V "Glas Svobode" pravijo gospod Kondá, da je "Proletarec", ker je v resnici glasilo zavednih slovenskih delavcev, nekaj norec.

Od človeka, ki pravi le takrat delavcu gospod, če mu te vrste pokloni tudi kaj nesejo, se družega tudi pričakovati ne more.

G. Kondi se dozdeva, da je bolj važno za delavce, ako v svojem "socialističnem" listu poroča o ženitvi željnih kmetičih, o klubih proti spanju, o punicah, ki so podlegle mesečnim skušnjavam itd., kakor o umorih in ropih, katere zvršujejo vsaki dan kapitalisti nad vbogo delavsko parijo. Od človeka, ki o delavskem vprašanju toliko razume, kakor zajec na boben, se družega tudi pričakovati ne more!

Doli s socialisti-žive-la korupcijal

Spisal Ferdinand Petsche.

Tako nekako je po drugem gl. zborovanju "S. N. P. J." zagrmel "Glas Slabote" v Chicagi. \$630 na leto skoro za nič, tega se pri socialistih ne dobi! Kaj tedaj storiti? V Chicagi se jih ne more farbat, pač pa skušajo se bode po drugih krajih. Kaj ne, g. Konda, to je Vaš princip? Kaj ne, vse bi šlo, ko bi le teh prokletih socialistov ne bilo. "Sami ne posejajo nič," kajti delavci so a tudi drugim ne dovolijo živeti brezdelno na pituje žulje in zato se jih mora uničiti. Teh vragov se ne more odkupiti, zato pa doli ž njimi!

Toda kako na delo? Najprvo je treba oblatiti one, ki so se za stvar največ borili, ki so sploh proti korupciji. Druge pa čislati, ker se mogoče od njih odstranijo.

Teden pozneje, ko ste spoznali svojo zmoto ste lice premenili. "Doli z vsemi socialisti!"

Sedaj je čas, da postanem narodnjak, ste si mislili; vsaj je človek tudi lahko socialist na narodni podlagi, potem jo pa polagoma ukrene, makari na verski anarhizem. Najbolje je vendar bilo, ko sem izdajal ljubljene "Šmir" in socialiste imenoval "roparje katoliške vere". O blaženi časi — zlatega teleta! — Tja hočem nazaj, tja v one zlate čase, ko sem po "rajski dolini" (Eden Valley) v Californiji z mojim ljubim Peter Jermom se sprehajal, pohajal in vozaril se in svoje rojake za nos vlekel. O kako sva streljala na nezadovolneže, ki so bili gotovo kaki socialisti, ker so se branili oddati ovenk!

Kako se je lepo potovalo in kolektalo v imenu Zupana, povsod so leteli stotaki v malho. Tja toraj nazaj in to tako polagoma, da narod niti zapazil ne bode. Prvi teden se zabavlja nekaj socialistov, drugi teden vse in postane narodnjak, tretji teden se pa poje ljubljanskemu pokojnemu župniku sv. Petra cerkve slavo in licemerstvo je doseženo. Potem pa zopet hajd na ljudstvo. Nova rajska dolina je sedaj "S. N. P. J." socialisti pa nimajo nič!

Kaj ne, g. Konda, ta želja je Vas privedla do sedanjega postopanja.

Toda z rajske doline je vse utonilo, naposled še Vaš tovariš in prijatelj "oče" Jeram. Mogoče ne bode dolgo, ko bode tudi Vi v svoji lastni infamiji utonili, ko Vas enkrat člani "S. N. P. J." in odjemalci lista spoznajo, kajti saj niso vsi bedaki, kakor si jih Vi predstavljate.

G. M. V. Konda, Vi trdite v listu, da jaz napadam jednoto. Kdaj, kje, in kako? Ne, jaz ne napadam jednoto, kajti jednoto jaz imenujem vse člane vseh v jednoti združenih društev in ti so večinoma proletarci kakor jaz in zategadelj so moji sobratje, koje ljubim. Mogoče je kak posamezem "kozelj" med njimi, a za tega pa splošnost ni odgovorna. Jaz sem le odkril štiri čikaške tihotapce svetu, kar je meni kot socialistu, sveta dolžnost. Ste li Vi štirje jednota? Pač zgleda, da se štejete za to! — Potem, da nisem član jednote. Bene, hočete li, da se ono pismo od tajnika "Slavije" na sod. S. K., v kojem oficijelno naznanja, da za socialiste in anarhiste v jednoti ni prostora z drugimi razžaljivimi neslanostmi vred obelodani? Bode li še uprašali zakaj nisem član? Pomislite vendar na "vse-zviti" pienie.

Nadalje, g. Konda, položaj "Zore" je Vam natančno znan; čemu tedaj lažete in zavijate? Nimate niti iskrene poštenosti več v sebi? Vi ste "Zoro" sami čitali in videli napis: "Izdajajo združeni slov. delavci v Ameriki."

Kdaj ste videli: izdaja Petsche, ali Pitschetova-Zora? Kako drugače pa je pri "Glas Svobode"? Čemu tedaj s svojo krivico druge blatite? Vi pišete: Petsche je imel 2 delnice po \$2.50 vsaka. To je laž! Delnici niso bile za svoto od Vas imenovane in tudi jaz sem bil imejatelj le ene delnice. Resnica pa je, da sem predložil račun za \$5.38 in v blagajni ni bilo denarja, tedaj so mi delnice ponujali, toda jaz sem zadevo odklonil. Bili pa so ljudje, ki so imeli po \$25 in več delnic, tedaj "Zora" ni bila moje podjetje. Resnica je tudi, da je bil zapisnikar bolan (ležal je tedne v postelji) in jaz sem prevzel zapisnik še le potem, ko je on rekel, da ga ne more zvrševati. Ko jaz ne bi tega storil, ne bi bil sposoben za svoj poklic!

Ravno tako je Vam znano, da je A. T. in ne jaz kupil suknjo pri "Atlas Clothing Co." na "puf", na koji je še danes dolžan \$7 in da tudi jaz zanj nikdar dober nisem stal, pač pa sem naznanil društvu, kaj je storil.

Na razpolago Vam je omenjena družba.

Blagajničarja "Zore", kojega slab karakter meni istikrat ni bil poznan zaradi mojega kratkega bivanja v Chicagi, sploh oseba, ki danes bega po svetu zaradi posilstva 13letne deklice in drugih hudodelstev (se li mogoče pri Vas skriva?) nisem jaz imenoval, temuč volilo ga je društvo. In to podlo človeče, je danes Vaš zapupnik. Kake so bile njegove knjige, uprašajte pregledovalni odbor. On ni nikdar založil ničesar in bil edina plačana oseba poleg urednika v Chicagi. Pač pa je on provociral prepir v gostilni g. K.....a, na kar mu jaz nisem odgovarjal, ker te vrste hudodelcev vendar še ne štejem ljudem, ki so odgovora vredni.

O \$2, g. Konda, je Vam tudi popolnoma znana čista resnica (vsaj vedeti bi morali kot časnikar), da nista bila "status for bags, but status for second class mail". Radi tega je društvo plačalo le 81 centov, vse drugo se je pa plačalo iz omenjenih \$2. Ta "receipt" je imel shranjen zapisnikar in na mojo zahtevo, naj ga društvu oziroma meni izroči, je izrekel, da ga je pokončal ali izgubil, na to sem jaz podpisal v enaki obliki affidavit na pošti, doplača iz svojega žepa še 35c. in stvar je bila poravnana izvzemši moje izube dela. Sedaj sem pa jaz prepričan, da je zapisnikar "Zore" imel dotični "receipt" dobro shranjen in da mi je navlašč zaradi njega povzročil toliko potov na pošto, mojo zamudo časa in pozneje, ko me je pošta prisilila v podpis onega affidavita, da zamore končati letni pregled (bilo je 7. januarja) zamogel trobiti hinavsko zvito laž, da sem si \$2 prisvojil. Sicer pa bode vrišal čas, ko bode zadevo "Zore" svetu natančno pojasnil, pustil jo podpisati od vsacega delničarja, da bode Vam v dokaz kako silno se samega sebe po zobeh bijete, obenem pa statistični dokaz razvitka slov. naroda v Ameriki. Za danes Vam pa le toliko rečem, da stoterno povsem denar vsacemu, ki more reči, da je dal najmanj denar za "Zoro" po njenem propadu in dobil ne povrnene.

Tu, g. Konda, požurite se, naredite oglas v Vaši "Slaboti", tu lahko služite, ako je Vaše mazanje le na podlagi trohice resnice, v enem dnevu toliko, da Vam več nikdar ne bode potreba varati ljudi po svetu! Stoterno tedaj! Seveda Vi bodele upili nima nič, toda toliko še zmiraj, da to izplačam. Na delo tedaj!

G. Konda, zakaj pa vendar Vi mene vsega krivite in dolžite, ko vendar dobro veste, da večinoma časa me niti v Chicagi ni, in še potem je malo društvenih sej, da bi bil navzoč? Vi me preveč slavo poiete! Povzdigniti me hočete za nekakega voditelja, med tem ko sem le navaden delavec. Naj-

lepše vleg pa je, da upijete (glej št. 46. "Gl. Sl."), da Vi zastavo socializma nosite!

Najprvo ste napadli nekatere, potem vse socialiste, a sami pa hočete ostati socialist? Povejte mi enkrat, koliko od društva pa se jih je Vam priključilo? Kaj ne — nobeden! Kaj se je pa potem zgodilo?

Zakaj ne zabavljate čez socialiste drugih narodov? Vendar so bili socialisti češke delniške tiskarne, ki so Vas na cesto posadili, ko ste postali socialisti "unfair". Zakaj ste Vi svetu zamolčali vzrok preselitve Vaše "velike tiskarne"?

G. Konda, kaj ne, proletarci bi potem zvedeli, da je nekaj narobe z Vami, ker drugače Vas nebi oni ljudi, ki so za Vas toliko žrtvovali, žrtvovali v smislu, da pozdignejo zatirani slovenski proletarijat, oni ljudje, ki so Vam dali pisarno brezplačno, tiskali list za delavske stroške, oni pituji narod, ki je vedno napolnil dvorano kadarkoli so slovenski sodrugi priredili kako veselico, da so Vam oni ljudje povedali v obraz, da je pri centralni stranke bil naznanjen "Glas Svobode" kot nesocialističen list, ter da od stranke boykotiranega lista ne tiskajo? Zakaj ste to zamolčali? Kaj poročate k temu? Tajiti ne morete in ako ste vseh zločinov zmožni.

Slov. socialisti niso z izdajalstvom "Gl. Sv." zgubili ničesar, niti enega uda ne, pridobili pa maso. Koliko pa jih je na Vaši strani, g. Konda? Socialisti nobenega, to je gotovo! To je pa za napredek socializma v Slovenih silno pomenljivo.

Že po tem, da je izšel "Proletarec", da ga izdaja slov. soc. klub in podpira cela stranka, je dokazano dovolj kaj in kdo da ste, odgovor imate na Vaše napade, samemu sebi ste pa pritisnili pečat lažnjivega poročevanja na čelo. Mogoče se še čikaški rek: "Lažeš kakor Sakser", soredni na Vaše ime, toda to se naj prepušča sodbi ljudstva.

Sedaj pa nekaj osebnega g. ekskolega: Vi pišete, oziroma mažete, kakor da bi jaz Vam jednako pohajkoval, da nimam nič, da lovim prispevke socialistov i. t. d. Vam, kakor vsem Slovincem v Chicagi je dobro znano, da zvršujem svoje rokodelstvo in to redno vsaki dan; znano Vam je tudi, da za moje izurjeno rokodelstvo dobivam višjo plačo, nego kojikoli Slovenec-rokodelcev v Chicagi. Ni mi tedaj potreba sprejemati krivičnih soldov, in mi tudi nihče ne more dokazati, da sem jih kdaj! Kaj tacega zamorete Vi le o sebi in svojem rudečenosem pajdašu iz New Yorka pisariti.

Pravite, da sem društvo "olajšal", koje in kdaj? Povejte, da se morem zagovarjati! — Nadalje trdite, da veste nekaj od mene iz metlike. Monda ko sem šel z drugimi fanti vred v proštov vinograd grozdje krast? V samostanu jaz nisem imel vzgoje, in ako še svetu poročite, da sem bil 11 let star, povedano bode vse. In naposled kaj veste — to je slabega — od štrajka, patentih, notarstvu, kolektiranju zapuščini, dolgovi, i. t. d., o cigarah v Irondale? Tu Vas kličem na javnost! Na dan s stvarjo, a rečem Vam, pazite, da se ne opčete na Petschetu! Še stoji "county jail" in tam bode Vaš dom, ako se predrznete le eno samo laž napisati. Jaz se nisem sam imenoval notarjem, toda postavil me je za to gubernator države Illinois. Še enkrat tedaj kličem, na dan s stvarjo!

Pa še nekaj: Kdaj sem pa jaz vzel od dveh si nasprotnih strank od vsake po \$25 ter zastopal obe? Jmenujte osebe in jutri bode za Vašo laž v ječi. Kdaj sem vzel za umazano stvar \$50 in kdo mi jih je dal? Imenujte osebo in ječa Vas bo pogreznila! Ven s stvarjo, stari grešnik!

O sodrugu Petriču tudi govorite! Znano Vam je, da je sprejel delo v

Minneapolis. Čemu bi mu torej postala čikaška tla prevroča? Ko ste infamijo zapisali, ste se najbrže spomnili, da ste jo Vi morali odkuriti iz Pueblo, Colo., ker so bila tla za Vas tam v resnici prevroča.

Sodrugu Zavrtniku očitate, da dela s kladivom in vrjo. Ali je morda tako delo v Vaših očeh sramota? Sodrug [imena] je preje delal, ko ni poznal [imena]ovega adjutanta in bo delal, če tudi Vi smatrate delo za nekaj nizkotnega.

Vam pa povem odprto, da le Jeramov adjutant je zmožen oslepariti svojega delavca za njegov zaslužek. Plačajte sodr. Zavrtniku delo za "Koledar", katerega ste lansko leto izdali. Koledar ste prodali, denar pa vtaknili v svoj žep. G. M. V. Konda! Ali ni najpodlejše lopovstvo na svetu, če kdo delavca prikrajša na zaslužku, ali ga pa celo oslepari? Odgovorite vendar!

G. Konda, čemu se zvijate? Dan plačila nikomur ne odide. To ste občutili na svoji lastni koži. Vendar ste morali poznati moč socialistov, tedaj tudi vediti, da se ž njimi kak kravar ne more boriti, celo Bismark jim je podlegel, kje jim bodele tedaj Vi kes? "Schuster bleibe bei deinem Leisten!" Slovenščine zmožni niste, delavskega vprašanja tudi ne, vzemite v roko tedaj bič namesto peresa in hajd za kravami. Prišli ste prepozno na svet. Že druge vrste "Socialisten Fresserjev" je poginilo, njim jednako ste tudi Vi — mali človek velike postave. — Proganjanje socialistov sploh danes prištevamo k "high fever" in najbolje zdravilo je kopel v mišiganskem jezeru; Konda, kar z vročo butico notri.

Alko pa še to ne bi pomagalo, ako b' krč toliko zavrela, da je treba puščati, je pa še drugo zdravilišče v Kanakakee; to Vas ne stane nič, ker je državno in toliko Vam je od socializma še gotovo v glavi ostalo, da nameravamo poddržaviti vse, tedaj tudi norec.

Kako pa kaj letak? Gotovo prav po volji, ker mu nič ne ugovarjate! — Tedaj na svidenje!

4. JULI V AMERIKI.

Spisal Jože Zavrtnik.

Vsako leto dne 4. julija se praznuje v Ameriki izjavo neodvisnosti.

Prižiga se umetaljni ogenj, spušča rakete v zrak, strelja iz revolverjev in pušk itd. Tisoče tolarjev se izda vsako leto za zastave, strelivo, umetaljni ogenj in rakete. Mnogo ljudi plača to slavnost s svojim življenjem ali pa ostanejo pohabljeni vse svoje žive dni, mejtem ko nekaj tvorničarjev — izdelovalcev umetaljnega ognja in vsakovrstnega streliva naredi izvrsten dobiček.

Mi se ne strinjamo s tem blaznim, brezmiselnim praznovanjem izjave neodvisnosti, s katero se ne strinja nijeden pameten človek, pač pa se spominjamo mož, ki so se bojevali za svobodo ameriškega ljudstva, ki so vse svoje moči v najhujšem času posvetili boju za svobodo.

"To so časi, ki skušajo duše mož," je pisal v decembru l. 1776 Thomas Paine — 6 mesecev po znamenitem zborovanju, na katerem so Tomaž Jefferson in tovariši v izjavi neodvisnosti proglasili resnico:

"Mi smatramo te resnice kot samoočite: Da so vsi ljudje enako rojeni; da so obdarjeni po svojem stvarniku z gotovimi nesprenljivimi pravicami; med temi je pravica do življenja, svobode in stremjenja po sreči itd. . . . Ako bi razne zlorabe in nezakonite prisvojitve, ki se vse v tem osredotočujejo, jasno kazale spraviti ljudstvo pod absoluten despotizem, potem je dolžnost ljudstva strmoglaviti tako vlado

in osigurati si nova sredstva za varnost ljudstva."

Thomas Paine jako plemenit značaj in svetovalec Washingtona in drugih voditeljev revolucije pravi v svoji knjigi "Crisis":

"Tiranijo, enako peklu ni lahko premagati; ali mi imamo zadoščenje v tem, tem resnejši je boj, tem sijajnejša je zmaga. Kar lahko dosežemo, smatramo za malenkostno."

In res, ameriška neodvisnost je stala mnogo, mnogo strašnih žrtev. Le malokateri današnjih patriotov, ki dne 4. julija strelja kakor obsedene, vé, koliko žrtev je treba bilo za ameriško neodvisnost. Od dne, ko so Thomas Jefferson, John Adams, Ben. Franklin, Rogers Chairman in Robert R. Livingston imenovani v komite, ki ima izdelati izjavo neodvisnosti in pa do predaje Cornwallisa in Yorktowna je na tisoče vrlih naselnikov žrtvovalo svoje življenje in svoj imetek za neodvisnost ameriškega ljudstva.

Slovenski proletarci čitajte naslednje vrstice pazno, kajti vrstice so posnutek iz govorov mož, ki so bili vsak trenotek pripravljeni darovati vse za svobodo, mej katerimi so nekateri zavzemali najvišja mesta v ameriški republiki.

V pismu, katerega je pisal Thomas Paine ubjeju Raynalu dne 21. avgusta 1782, pravi ta bojevnik za svobodo: Pravica, katero so danes vtemelji in ki danes postane pravomočna, je ravno taka pravica, kakor če bi bila že tisoč let v veljavi." O človeških pravicah (Rights of Man) pa zopet piše: "Nikdar ni bilo parlamenta katerikoli vrste, ali za časa kake človeške generacije, v katerikoli deželi na svetu, ki bi imel pravico ali moč do konca sveta vladati ali pa določiti kako se naj vlada."

— V vsaki časovni dobi ima pravico vsaka generacija vladati se po svoji pameti in volji, v vseh slučajih tako, kakor so se vladale generacije prejšnjih dob. Ničimernost in domisljivosti vladati še preko groba je najsmušenejša in najneznosnejša tiranija."

(Mi vsem slovenskim proletarjem, ki so zmožni angleškega jezika priporočamo, naj čitajo Paine-ova dela: "Common sense" (zdrava človeška pamet), "The Crisis" (kriza), "Age of Reason" (doba pameti itd. Opazka uredništva "Proletarca").

Thomas Jefferson je napisal znamenit revolucionaren dokument, ki je poznan pod imenom "Ameriška izjava neodvisnosti". Paine in Jeffersona maši moderni, patriotski, ameriški hinavei ne morejo, ker sta glede vere, socialnega vprašanja in politike imela svoje posebne nazore.

Patrick Henry je rekel v postavodajni zbornici Virginije glede davčnega zakona (Stamp act): "Cezar je našel svojega Bruta, Karel I. svojega Cromwella in Jurij III." — ko je Henry to ime izgovoril, so mu njegovi nasprotniki zaklicali: "Veleizdaja! Veleizdaja!" ali Henry je končal z besedami: "in Jurij III. se lahko uči iz Vašega zgleda. Ako je to veleizdaja, potem storite, kar Vas je volja."

Samuel Adams je branil tem potom ljudske koristi, da je v Bostonu v ognjevitih govorih priporočal silo proti vladni avtoriteti.

Benjamin Franklin je vzel nebu grom, tiranom pa žezlo. Ko je Franklin kot zastopnik ameriških kolonij obdržaval konferenco z nekim drem. Barclay-em v Londonu, je slednji rekel, da imajo Angleži tako silo, da lahko popalijo vsa ameriška mesta. Na to je Franklin mirno in odločno odgovoril: "Ako Angleže to delo veseli, potem naj le napravijo slavensten kres. Njegov imetek obstoji tako iz samih hiš. On se prokleto malo zmeni za svoj imetek in radi

svojega imetka ne bode spreobrnil svojega sklepa. On bode do zadnjega pobijal krivične sklepe angleškega parlamenta.

Pri posvetovanju glede predloga za višjo zbornico je B. Franklin zastopal načelo, da se ima vršiti volitev za višjo zbornico na demokratični podlagi. Ob tej priliki je rekel: "Ali morda smemo domisljati, da je pamet poseben privezek bogatstva, ali da je človek, ki ima 1000 funtov šterlingov, tako pameten kakor 20 drugih, od katerih vsak le 999 funtov šterlingov poseduje?"

In končno sploh vprašam zakaj bi lastnina sploh imela zastopstvo?

Ne Franklin, ne Henry, ne Adams niso mogli preprečiti, da se je v zvezno konstitucijo sprejel odstavek, ki pripozna sužnost za zamorce ali temnopoltne ljudi. Ta odstavek je bil direktno v protislovju z izjavo neodvisnosti. Gospodarski interesi sužnodržcev so bili močnejši kakor vsi govori patriotov — revolucionarcev.

Sužnost in svoboda nista mogla prebivati pod eno streho. Protisuženska agitacija je bila od dne do dne silnejša. Nekateri reakcionarci v veliki ameriški republiki so izjavo neodvisnosti imenovali in obsojali kot delo demagogov. Svoboda govora in svoboda tiska sta bili le še na papirju. Načela Jeffersona, Franklina in Painea so smatrali za državni nevarna in kdor jih je širil in učil, tega so preganjali neusmiljeno.

Žrtev tiskovne svobode je bil Elija Parrish Lovejoy.

Kot 25letni mladenič je prišel v St. Louis, kjer je odprl šolo in leta 1833 pričel izdajati verski list "Observer". V svojem listu je odločno obsojal kupčijo z človeškim mesom — s sužnji.

Surova ljudska množica mu je večkrat pretela z linčanjem, ker je sužnost zamorcev ostro bičal. Leta 1836 se je preselil v Altono, Ill. Trikrat so mu pod vodstvom bogatih meščanov razdejali tiskarno. Ali Lovejoy se ni dal ostrašiti, ampak je mirno nadaljeval pričetno delo.

Ko je dobil četrti tiskarski stroj, je hotela pijana tolpa zažgati poslopje, v katerem ga je hranil. Lovejoy je hotel gasiti, a ta ga je neki malopridnež vstrelil.

50 let kasneje so pa na gomili v Altoni postavili Lovejoyu spomenik za \$30.000 . . .

Wm. Lloyd Garrison je izdajal mal protisuženjski list "Liberator". Prva številka je izšla 1831, zadnja pa 35 let kasneje — ko je bila sužnost odstranjena, meščanska vojna pa končana. Tudi Garrisonu so pretili večkrat z bičanjem.

Leta 1831 je postavodajna zbornica države Georgia razpisala na njegovo glavo \$5000 in sicer bi jih dobil, kdor agitatorja Garrisona vjame in obsodi. Edino Garrisonovo hudodelstvo je bilo to, da je z besedo in pisavo agitiral za odstranitev zamorske sužnosti.

Dne 12. oktobra 1835 je pijana tolpa na povelje bogatašev pograbila Garrisona, ko je proti sužnosti govoril na nekem shodu v Bostonu, ga zvezala in vlačila po ulicah. Tolpa bi ga bila gotovo umorila, da ni posegel župan vmes in ga rešil iz rok morilec. V ječi je Garrison zapisal na steno: Bogata in vplivna sodruga me je hotela uničiti, ker sem storil grozno hudodelstvo, da sem učil, da so vsi ljudje enako rojeni, da je vsako tlačenje v protislovju z božjo besedo.

Wendel Philipps je slišal, kako je v baržun in svilu oblečena sodruga psovala Garrisona v Bostonu. Videl je kako se tiskovna svoboda in svoboda govora tepta z nogami in pridružil se je tudi on protisuženjski agitaciji. Tudi Wendel Philippsa je

napadla bogata poulična druhal in ga kamenala, ker je govoril in pisal proti suženstvu. Po odstranitvi sužnosti je Phillips posvetil svojo agitatorično moč delavskemu razredu in je bil vnet zagovornik ženske enakopravnosti.

Abraham Lincoln! Najplemenitejši človek med vsemi predsedniki Zdr. drž. "Iz njega je odsevala dobrotljivost in miloba pravega človeka; on ni mogel biti sužnodržec; on ni mogel biti suženj."

Lincolnovo geslo se glasi: "Ako mi sužnje osvobodimo, potem zavarujemo svobodo svobodnih mož."

John Brown-ov napad na zvezni arzenal se je zvršil dne 16. oktobra 1859. V tem boju je bilo usmrtenih mnogo njegovih prijateljev kakor tudi njegov lastni sin.

Dne 2. dec. 1859 je korakalo na poljane poleg Charlestowna, Va., 2000 vojakov s topovi in drugim morilnim orodjem. Sredi vojaškega četirikota so stale vislice, na katerih je izdihnil John Brown, plemeniti človek in smrti sovražnik sužnosti. Tako kakor je živel, tako junaški je tudi umrl na vislicah. Mej gledalci je bil tudi gledališki igralec John Wilkes Booth, ki je kasneje zavrtno umoril predsednika Abrahama Lincoln.

Harriet Beecher Stowe je napisala znamenito knjigo "Stric Tomova koča" (Uncle Tom's Cabin), ki je bila sužnodržcem bolj nevarna kakor pa meč generala Granta.

John Greeleaf Whittier je bil urednik lista "Pennsylvania Freeman". V listu je neustrašeno zahteval odstranitev sužnosti. Necega dne so premožnejši sloji nahujskali pijano poulično druhal, da je razdejala uredniško pisarno, hišo pa zažgala. John Greenleaf Whittier je zapustil mnogo spisov in pesni, v katerih je opeval muke sužnje, zajedno pa klical ameriško ljudstvo v boj za odstranitev sužnosti.

Washington, Jefferson, Paine, Franklin, Patrick Henry, Sam Adams, Lovejoy, Garrison, John Brown, Lincoln, Spiess, Parsons in mnogo drugih mož in žensk je vse žrtvovalo na altarju svobode za ameriško ljudstvo.

Vstaška vojna je končala z zmago ameriške republike.

Devet desetletij kasneje je bila odstranjena sužnost zamorcev v ameriški republiki.

Veličanstvena izjava — proklamacija človeških pravic z dne 4. julija 1776 ni mogla zabraniti, da je poulična druhal umorila Lovejoya, da je poulična druhal zapalila tiskarno Whittiers-a; da so Garrisona na vrvi ulačili po bostonskih ulicah; da so Wendell Phillipsa kamenali na bostonskih ulicah; da so John Brown, Spiessa, Parsonsa in tovariše postavili potom obesili.

Problemi, ki dandanes zahtevajo rešitve, so mnogo resnejši kakor naloge, katero so zvršili prednameci v veliki ameriški revoluciji.

Druga polovica 19. stoletja je bila doba revolucije (preobrata) na industrielnem polju. Parna sila, električna in razni stroji na polju produkcije, obrata in komunikacije so revolucionirali človeško družbo skozinsko.

Starokiptni plug, ladja-jadernica, poštna kočija itd. — sploh vse, kar je bilo starokopitno se je moralo umakniti modernim strojem, železnici, parnikom itd. Nekdanjega rokodelskega mojstra, ki je bil delavec in delodajalec v eni osebi, je zginil, na njegovo mesto je pa prišel tvorničar z novodobno tvornico, ki vlada kakor kak kralj njemu podložne delavce.

Revolucionarno vprašanje naseljkov je rešeno. Tudi vprašanje zamorske sužnosti je rešeno.

Ali dandanes silijo zopet drugo vprašanje na beli dan, katero je ustvaril kapitalističen način proizvodnje in katero se mora rešiti. Današnja družba se deli v dva razreda — kapitalistični razred, ki poseduje vsa proizvodna sredstva (surovine, tvornice, orodje itd.).

In ta najvažnejši problem je delavsko vprašanje, socialni problem.

Kako je Abraham Lincoln mislil o delavcih in kapitalistih je povedal leta 1865 v naslednji izjavi:

"V daljavi vidim prihajati polom, ki me vznemirja in se strahom napolnjuje mojo dušo, da se tresem za varnost naše dežele. Korporacije so prišle kot posledica vojne na prestol. Temu bode sledil moralni propad vzvišenih, kojemu se bode pridružila še reakcija. Denarna sila se bode borila v deželi za kontrolo nad delom. Sleparije bodo na dnevnem redu. Ljudstvo se bode izsesavalo tako dolgo, dokler se vse imetje ne osredotoči v rokah nekaterih posameznih kapitalistov — ljudovlada bode uničena. To minuto se čutim bolj vznemirjenega, kakor katerikoli čas poprej, dasi sem bil na vojni in sredi najhujših bitek. Bog pomози, da bi se moje sluntnje ne vresničile."

Monarhije so včasih le za trenotek nekako pribežališče ljudskim masam. Ne mogel bi se opravičiti, ako bi na svojem sedanjem mestu ne povzdignil svoj glas proti preteči nevarnosti — proti prihajajočemu despotizmu. Ni potrebno, da bi tu navajal še kake posebne argumente le v zvezi s kapitalom, ker tako spodbuja na delo.

Delavstvo je vedno bilo in je še sedaj odvisno od kapitala. Kapital je le sad dela ter bi ne vstrajal, če bi ne bilo v prvi vrsti dela. Delo je važnejše nego kapital, valed tega služi, da se ga bolj opazuje. Jas kličem delavskemu ljudstvu: Varujte in neprodajajte vladno posedujočim. Ako bodete izdali vladno posedujočim, vporabili jo bodo, da zastavijo pot napredku ter vduše svobodo. Bog je rekel človeku prve dni po stvarjenju sveta: "V potu svojega obraza si bodeš služil kruh." Od takrat pa do danes še nismo uživali poleg zraka in svetlobe nobene reči, ne da bi nas stalo mnogo dela in truda. Ker se potom dela vse izdeluje na svetu, je tudi pravilno in naravno, da je vsa lastnina tistih, ki proizvajajo. Žalostno je pač, da v vseh časih širom sveta eni trdo delajo, drugi pa, ne da bi delali, uživajo sadove produkcije. To je napačno, tako se ne sme nadaljevati! Smoter vsaki državi mora biti, da se zagotovi vsacemu delavcu vsa produkcija njegovega dela.

Menim, da je nepravilno, ako prosijo nekateri ljudje pravičnega boga za pomoč, ko vendar sami pograbiijo z zvijačo ves kruh dotičnim, ki so ga v potu svojega obraza pridelali.

Ta dežela je skupno s konstitucijami lastnina vseh ljudi brez razlike stanu, kakor so jo obljubili."

Dne 4. sept. 1871 je govoril Phillips na nekem shodu v Worcester-u, Mass. Na tem shodu je odobral načela znanega socialnega ekonoma Karola Marksa in predlagal naslednjo resolucijo:

"Mi potrjujemo temeljno načelo, da je delo, stvaritelj bogatstva, upravičeno do vsega prihodka svojega delovanja."

Mi potrdimo to, in priznamo, da smo pripravljeni pripoznat končni uspeh tako radikalnega načela, kakor je vpropastenje vsega dobičkonosnega sistema. Mi napovemo plačilnemu sistemu vojno — sistemu, ki goljufa delavca in delodajalec, poleg pa še delavca potiska v suženstvo."

Tu podamo nekaj notic o Spiessu,

Nadaljevanje na 6. strani.

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.
Izdajatelj:

Slovenska Socialistična zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki...50c
Za Avstrijo.....3 krone

Naslov: "PROLETAREC",

683 Loomis St., Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 683 Loomis St., Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

OB NOVEM LETU!

Zopet je minolo leto, leto truda, dela in trpljenja za delavce, za tiste ljudi, ki vstvarjajo vse današnje bogatstvo, a vzlic temu ne posedujejo nič, ker so jih bogati postopajci oropali postavnim potom za sadove njih dela.

Kjerkoli dela delavec ob koncu leta račune, povsodi piše le ničle in zopet ničle. Vse, vse vzeli so mu kapitalisti, tisti ljudje, ki ne orjejo, ne sejejo, pa vendar le žanjejo.

Pa saj ni čudo! Sredstva, katera služijo kapitalistom, da se drže v sedlu in izmoghavajo produktivne stanove, so izborna in izvrstna. Vsi zakoni v današnji meščanski človeški družbi so skovani v prid kapitalistom, v njih proti naravnopravnemu stremljenju jih pa podpira mogočno kapitalistično časopisje, ki v podobi napačnih in zlaganih notic o nezgodah v kapitalističnih podjetjih in zofističnih člankih o narodnem gospodarstvu, politiki, verstvu itd., podaja narodu gnjilo in črvivo duševno hrano.

Tako je pri vseh narodih in tudi v nas — Slovencih ni nič bolje. Vsi slovenski listi v Ameriki so zasnovani na kapitalistični podlagi, pri vseh teh časnikarskih podjetjih ni bilo niti pri ustanovitvi najti idealov. Pri ustanovitvi teh podjetij je odločeval le goli egoizem — umazani dobiček. Taki listi, torej ne morejo biti delavski, ker so kapitalistični — protidelavski.

Še le z ustanovitvijo mesečnika "Proletarca", ki je v resnici lastna vseh slovenskih zavednih delavcev, ki so organizirani v socialističnih ameriških klubih, se je storil konec tem žalostnim razmeram na slovenskem časnikarskem polju v Ameriki.

Prva številka tega novega oznanjevalca svobode, enakosti in bratstva je odšla v svet mej tlačeni in zatirani slovenski narod z dnem 1. januarja 1906.

Že pisani letaki so jamčili, katere je razposlala slovenska socialistična zveza v Ameriki vsem svojim zaupnikom, da je ta list najlepše, najboljše in najprimernejše novoletno darilo slovenskim delavcem, ki si morajo v Ameriki s težkim delom služiti svoji vsakdanji kruh.

Radi tega kličem ob novem letu novemu in edinemu slov. delavskemu glasilu v Ameriki: Vspevaj! Bojuj se za svobodo, za svetinje človeštva skupno z "Rdečim praporjem" in "Naprejem" v stari domovini, bojuj se skupno s socialističnimi listi drugih narodov, oznanuj slovenskemu narodu resnico, čisto resnico o narodnem gospodarstvu, politiki, veri itd., dokler se ne porušijo fundamentalni stebri današnje take kapitalistične človeške družbe, na njih razvalinah pa se zida nova družba, v kateri bo dosti kruha za vse, v kateri ne bo

treba starčkom prosjačiti milosti, ne delavskim hčeram prodajati svoje telo!

Omega.

RUSKI BOJEVNIKI ZA SVOBODO

Spisal Kovačev Jože.

Kjerkoli zmaguje reakcija se ne vidi drugo ko vislice, krvnike in človeško, gorko kri. In kri se drži ruskega carja batjuške, vseh velikih knezov in poslušnih hlapcev. Teh ljudi se ne drži le kri vojakov, ki so izdahnili na bojnih poljih Mandžurije, ali v korejski morski ožini, ampak obliči so krvjo ruskih delavcev in mušikov, katere so dali pomoriti po svojih vojnih sodiščih, ali po svojih krvnih psih — kozakih v Petrogradu, Moskvi, Odesi, Varšavi itd. Zmagovalci so premagano, neoboroženo in slabo oboroženo ljudstvo morili. Bratje so morili brate v interesu trhlega in gnilega autokratskega sistema.

Ruski autokrat je s svojimi sužnji v uniformi moral ruski narod, ki stremi iz teme k luči, k svobodi. S to moritvijo je pa prinesel gorje, bedo in siromaštvo milijonu ljudi, otrokom

da sto Vseslovani in se prištevate inteligentnim krogom.

Kedarkoli je pa revolucija zmagovala, ste se pa tresli za tisočkratnega morileca na carskem prestolu. Seve dotični, ki so umirali na ulici za svobodo ruskega naroda niso bili dvorni ali mestni svetniki, ne vitezi ali knezi. Oblačili se niso v škrlat in svilo, a tudi niso nosili dragocenege lepoticja pri sebi. To so bili večinoma delavci, dijaki in kmetje, po Vaših nazorih ljudje druge vrste.

Vi dandanes molčite! Ali grobovi, v katerih počivajo žrtve za svobodo glasno govore, da bo prišel čas, ko bodo njih molčanje v grobovih glasnejše, silnejše in močnejše, kakor glasovi, katere so carjevi krvniki zadavili.

Vi, ki govorite vedno o slovanski vzajemnosti, priznate, da ima car pravico kaznovati ruske revolucionarce, pošiljati jih na vislice in v sibirske rudnike, kjer počasi v največjih mukah umirajo.

Resnica je, da so se revolucionarji v Rusiji poslužili bomb in orožja, da bi svojim idejam pripomogli do zmage. Ali to niso izvršili iz sebičnosti, ampak v interesu vsega ruskega naroda, v zavedanju, da je pravica na njih strani. Ali car je svoje

za revolucionarce. Sram Vas je, da ste tudi Vi s carjem skupno hrepneli po krvi mož, katerim je bil edini ideal srečna in svobodna Rusija, radi tega tajite Vaše sodelovanje pri teh strahopetnih umorih.

Vi trdite, da so možje, ki hočejo srečno in svobodno Rusijo, sejali upor, da so s tem zakrivali hudodelstvo in za to hudodelstvo prejeli svoje krvavo plačilo.

Da, da, bojim se, da bode še marsikatero hudodelstvo prejelo krvavo plačilo, da bode tekla še morda človeška kri v potokih. In to me navdaja v skrbjo. —

Vi, ki se imenujete Vseslovane, ki ste pa izdali za svobodo vojskujoče ruske brate, vidite povsod strahove, kjer stoji svetišče svobode, enakosti in bratstva. Vi vidite strahove in se jih bojite. Saj so še bajonetni, puške in topovi tukaj, s katerimi lahko krotimo slovanske narode, ako zahtevajo preveč glasno svobodo. Res je, da je to Vaša edina opora, ki se pa že majo in je gnila in trhla, ki Vam bode nekega lepega dne odpovedala svojo službo za vselej.

Na svetu je ena sama moč in ta moč se imenuje ideja svobode, enakosti in bratstva. Vem, da se Vi nam smejete, ki ste vzelo Vseslovanstvo v zakup, da imate le lahek usmev za raztrgano ljudsko maso. A le pogledjte malo naokrog. Največji misleci v Rusiji — Gorki, Bakunin, Kropotkin, Tolstoj itd. — so prisegli na zastavo svobode, enakosti in bratstva. In ta ideja se širi povsod v mestih, trgih, vaseh in v vseh slojih. Čas, ko puške ne bodo več pošiljale smrtonosne kroglice med ljudsko maso ni več daleč.

Poslušajmo kaj nam govore mrtveci, ki so v Rusiji izdihnili za svobodo. Ali se ne glasi tako le?

Nesite misel svobode, enakosti in bratstva v sleherno gorsko vas, kjer bivajo Slovani, kjer biva človeški rod.

Ne morite, ker kri umorjenih kliče po maščevanju.

Vsako minuto vporabite za agitacijo, dokler vsemu človeštvu ne zasije svobode svetle žar.

Delajmo tako kakor nas uče žrtve za svobodo v Rusiji in doživeli bomo idejo vseslovansko v komunistični zadrugi ne pa kot hlapci kakega tirana-morileca.

Med prijatelji.

Martin Kondare: "Gospod kolega v izkoriščevanju slovenskega naroda, Vi se izborno zabavate!"

Černi zaveznik: "No, danes je vprav 25 let, odkar je Marička pri meni vstopila v službo."

Martin Kondare: "A tako!"

Tedaj praznujete slavnost, kakor sem jaz praznoval, ko sem mislil, da sem s svojimi slaboglasnimi tovariši vbil socializem v ameriških slovenskih socialistih.

umorjenih starišev pa zajedno obljubil krvavo prihodnost. In čegava je ta krivica? Ali so to zakrivali le nazadnjaški elementi v Rusiji, ali smo to zakrivali tudi drugi izven Rusije živeči Slovani?

O, Vi slovanski junaki izven Rusije, ki vedno govorite o vseslovanski vzajemnosti, ste pustili svoje brate v Rusiji, ki se bojujejo za svobodno Rusijo, na cedilu. Ko so kroglice iz pušk kozakov in družih uniformiranih morilcev prodirale telesa naših svobodeželjnih bratov v Rusiji, ko so zverji v uniformah z nagajkami udrihale po ruskih ženah in deci, ali jih sekali s sabljami, ste pošiljali morilec na carskem tronu vdanostne izjave, želeč mu zmage na Daljnem Vstoku, da bi tem ložje zadavil ljudski upor v Rusiji.

Ko so kroglice uničile življenje upornikov v mornarnici v Libavi, v Sebastopolju, ko so krvniki v Varšavi, Moskvi in drugod dokončali svoje barbarsko delo, ste veselja vriskali v svojih listih, da si vedno trdite,

uniformirance sužnje spustil na nje na podlagi pravice, ki bazira na tiraniji, ki daje močnejšemu moč, da uniči slabjšega.

Ako bi bili Vi v resnici Vseslovani, bi Vam se moralo sree krčiti, ko so po ukazu sodišč, ki so sestavljena iz samih kreatur carja-morileca, najboljše sinove ruskega naroda obesili, ali jih pa gnali v prognanstvo, v Sibirijo. Tako ste pa držali križem roke in čuti ni bilo tudi enega glasu iz Vaših vrst proti krvavim obsodbam. Molčali ste in molčite še danes!

Ali mislite, da je to vseslovanska ideja, ako odobravate krvave čine carja-morileca, ako se ponižno pred njim valjate na trebuhu in ga prosite, da bi tudi vse izven Rusije živeče Slovane spravil pod svojo knuto? Ne, ne, to ni vseslovanska ideja, to je ideja vseslovanskega klečeplazstva, to je ideja mednarodnih oboževalcev, tiranov in samodržcev.

Vem, da se branite tega imena, dasi ste odobravali smrtne obsodbe

— Gospod Konda je napisal v "Glas Svobode", v socialističnem listu posebne vrste slavospev umrlemu ljubljanskemu šentpeterskemu župniku Malenšku. Zakaj? Malenšek se je narodil v Semiču, torej je rojak g. Kondé. G. Konda pa da več za rojastvo kakor za socialistične principe, radi tega je tudi umevno, da je napisal slavospev župniku, ki je vse svoje žive dni ruval zoper socialiste in svobodomislice in pri volitvah strastno agitiral za klerikalno stranko.

— G. Konda si je naročil kar kupico dopisov, oziroma izposodil si je imena, ker se mu dopade, ako samega sebe v svojem lastnem glasilu kuje v deveta nebesa. No, prazen klas vedno nosi glavo pokonci.

Mi le obžalujemo dotičnike, da so dovolili g. Kondi, da je natisnil njih imena pod dopisi, ker so se samega blamirali s tem, ker trdijo, da je centralni odbor izvršil jako koristne sklepe. Ali te ljudje v resnici ne vedo, da je centralni odbor plačan za svoje delo iz žepov članov jednote? Ali v resnici ne vedo, da sami člani z mesečnimi doneski plačujejo usmrtnino in bolniščno podporo? Ali res ne vedo, da je g. Konda za malenkostno delo pri jednoti desetkrat predplačan? Pa čemu bi se jezili? Blagor vbojim na duhu velja tudi za slavopevce g. Kondé.

Kje je bodočnost ameriških Slovencev?

Piše Frank Petrič.

Slušnja nas uči, da se vse razvija, vse prevstvarja in spopolnjuje. V hipnem pogledu, iz enega konca na drugega, se nam zdi, da smo videli velikanski prepad, ko smo stali ob strani kompaktno nevidnega procesa.

Med ta razvoj in drugo spada tudi naše izseljevanje in naša bodočnost v Ameriki, ki ima v svojem delokrogu razvoja svojo zgodovino.

Slovenski narod, nazivam po njegovi literaturi slovenski, je proletarski narod — dninarski; obsega v svoji celoti — poleg Kranjskega, ki je središče slov. inteligence — nekaj mejskih rojakov v skupnem z izseljenci vred, okoli 1½ milijona. Ker pa v domovini ni industrije, ki bi dala zaslužka stanovnikom, ker ni prida poljedelstva in umnega gospodarstva, kakor ne družih primočkov, ki zagotah, ali vsaj približna večina 40.100 teh, ali vsaj približna večina 40.100 primorana zapustiti domovino. Večina izseljencev se napoti v Ameriko; kajti tam jih je že mnogo, ki so šli iskat zaslužka.

Ta, deloma nezavedna masa, vzgojena v klerikalnem duhu in oglojena od drž. parazitov ter duhovnikov, je pravzaprav v nadlego tujim, novim slojem, ki imajo svoje razmere urejene v soglasju njih — deloma izršenih in neizvršenih načrtov napram splošnim materijelnim potrebam, v kolikor to dopuščajo razni pritiski v sedanjem privatnem sistemu; kajti krajevne razmere, novim naseljencem niso prva skrb, ampak, da se zasluži denar. Sto ignoranco naseljencev pa se podirajo in rušijo namere notranjih delavskih organizacij, ako naseljenci o taci niso že pred odpotovanjem podučeni. Za ta poduk, se je dosedaj bore malo storilo od strani tistih, ki so vstvarili slov. literaturo in uvekovečili slov. narod na podlagi "duševne" hrane, nadejoč se bajda, da s slovensko literaturo samo izginejo obenem tudi slabe gospodarske razmere. Zato prihajajo v Ameriko ljudje, ki bi jih človek sodil (če bi jih po obleki), da so naobraženi, kajti ti imajo "svoje" nazore o socialnem življenju, kar končno ni nič čudnega, eni pa so toliko na boljsem, da nazorov sploh nimajo. V Ameriko pridejo navdušeni domovinci, nezivani "narodnjaki", ki bi jim človek ničesar nezameril, ko bi te besede neizgovarjali po nemarnem; zopet pridejo fanatični zagovorniki rim. kat. cerkve in druge podobne karikature, ki se jih od bližje spozna za meščanske filistre in korifeje. Vsak teh, hoče svoje započeto "delo" v stari domovini, nadaljevati tudi v Ameriki; eni so celo tako predrzni, da se hočejo pokazati praktične, češ, da umejo tudi oni praktično stran Zjed. držav ter si v svoji domišljiji polotitji raznih podjetij v obliki kakkega društva meneč, da so zadostili svojemu poklicu, ki so ga prinesli iz stare domovine. Na podlagi zaključkov teh korifej, se je rodilo vse, kar imamo danes Slovenci v Ameriki. Pristnega nimamo nikjer nič; ker se večina naseljencev že v domovini ni brigala za temeljne vzroke, zakaj so morali iti v tujino in s kakšnih namenov so šli v tujino. Oni niso šli v tujino kot delavci, zavedni delavci, temveč kot "narodnjaki", filistri, srečloveci; zopet drugi so se čutili kot poklicani faktor oznanjevalcev klerikalizma. Vsacega od teh, je bilo prvo več kot delavsko upravljanje in njega politika. In ker jim je bilo prvo več, so čutili potrebo, da njih idejale za domovinstvo, filistrstvo in cerkev goje tudi v novem kraju, poleg pa izdajajo — v veselje amer. kapitalistov interese vesoljnega

delavstva. Ti ljudje govore kakor papige: narodnost, klerikalizem, znanost, socijologijo, geologijo in druge podobne izme in ijo ter ajo hočejo spraviti v eno samo soglasje, v en ton. Dopovedati hočejo ljudem, da je neumnost, če se ljudje pričajo za pričanje in nazore. Za tem sledi, da je neumno in nesmiselno, ako se govori, da bi se klerikaleci pa socijalisti in naobratno nasmeli poljubno družiti, pa bil i oficieien značaj. Da, čemu neki ne? — In zakaj bi človek kaj takega sploh nepriporočal, če je businessman? Business zahteva to diktacijo — in kaj njih mar! Na tak način se trudijo, da bi zmedli pojme v glavah posameznikov. In le obžalovanja vredno je, da se danes takih mlačenžev ne manjka, ki jim sedejo na limanice. Zato živimo Slovenci poleg družih narodov v neskončnem nepoznanju življenskih potreb in njih predpogojev v vsakem oziru našega družabnega življenja in napredka v novi domovini. — Oglejmo si to življenje od bliže.

Danes se govori pri nekaterih rojakih kaj rado o "narodnjaštvu", ki ga pa, če je potrebno stope v liberalstvo; da si pojem o prvi, tako tudi o drugi besedi, poleg kšeftne potrebe

predni, oni pa nazadnjaški? Kaj takega bi nemogli trditi; kajti s klerikalnega stališča, so klerikaleci storili mnogo več za svoj "napredek" kakor tisti, ki bi se hoteli s svojega stališča imenovati napredne. Sto pretvezo, o slov. narodnjaštvu v Ameriki se je le vedno farbalo ljudi, da so nekateri res prišli z onega tabora v tega, a prišli niso o nič bolj razmire, kot so bile pri klerikalcih. Razlika humberga se je razločevala le v tem, da so prvi izkoriščali narod iz klerikalnega stališča, drugi pa z narodno-liberalnega. V dokaz temu naj nam služi Sakser — Konda in zadnje razmire okoli S. N. P. J. Res je sicer, da so ljudje danes, v tej družbi produkt razmar, ki jih ima veleindustrija in trgovstvo v svojem špekulativnem zasebnem krogu; ki zatemnujejo etično stran življenja s svojim pohlepnim pritiskom; a pravzato je potrebno, da se ljudje, ki hočejo biti na krmilu javnega življenja, tega zavedajo! Kajti le tedaj, ako poznajo, ozir. hočejo poznati to življenje in da hočejo biti v resnici za blagor vseh, je mogoče, z njih trdno voljo vse zanjke in druge nastave, ki jih nudijo današnje razmire v pohlepno — zadušiti. Ta ki ljudje morajo biti idejalni!

Kako pa se je godilo do danes v

Tolažba ob nevihti.

"Leipa Ančka nikar se ne boj, saj si vendar v posvečni hiši. Pojdi v tvojo sobico in moli k svetemu Florijanu — jaz ti bodem pa pomaгал!"

nerazumejo niti eno ne drugo. Koliko naj ima ta beseda pomena ali privlačnosti v državi kot je Amerika ve vsakisti, ki pozna oddaleč ustavo te dežele.

Kjer je pripoznana enakopravnost, avtonomija, sploh svoboden razvoj v vsakem oziru za vse narode in vere enako, kjer se ne draži čutov, ozir. neizzivlje narod. tradicij in običajev, tam je beseda narodnost — če se jo povdarja v bojnem tonu (in če se jo ne, je sploh nesmisel); očitno žaljiva za ustavo, v kateri so naseljenci našli zavetje. V drugem slučaju zopet, ako bi hoteli spraviti besedo v resnici v kak pomen, bi se kot Slovenci res morali družiti s klerikalci; kajti tudi oni so Slovenci. Komu naj bi služil v prvi vrsti tak namen? Mar da smo veliki po številu? da smo velika nezavedna masa? Le ruski narod se danes sodi po številu in zato je v kulturnem oziru duševno le majhen; poleg nekaj ruskih revolucijonarcev se pozna malo mož, ki so storili kaj za prosveto svojega naroda.

Kaj naj bi bil zopet namen, ozir. kaj naj bi pomenilo besedilo "narodni" v praktičnem življenju slov. am. delavcev v stopljeni, "liberalni" obliki? Mar naj bi rekli, da so "narodnjaki" v "liberalni" obliki na-

tem oziru pri amer. Slovencih?

Slov. Narod. Podp. Jed. je bila ustanovljena na svobodomiselnosti podlagi; toda svobodomiselnost se je takoj pri rojstvu zadavila. Besedo so le za vado oblekli v cunjce svobodomiselnosti, liki nevesto — ter jo takoj, po dosegu namenov mož, ki so videli v S. N. P. J. svoje potrebe — postavili v kot. Danes stoji v kotu in čaka odrešenja!

G. Konda hoče po eni strani biti svobodomiselnost, socijalist; takoj po drugi pa hoče biti nekak diktator v senci raznih pooblastil in pravil napram socijalistom. Seveda se razna pravila te izkoriščajo v njegove namere. S. N. P. J., oziroma izvrševalni odbor hoče imeti tisto maskirano pupo, ki so ji dali ob času ustanovitve ime "narodna — svobodomiselnost" edino le za sé. Kaj je torej svobodomiselnost v tem obsegu? — Ironija! Ko bi bila "Slov. Narod. Podp. Jed." ustanovljena brez te pupice, bi bili sedanjí možje okoli nje lažje izhajali in se zvižali ter skrivali za razne točke pravil, rojaki pa bi tudi znali, kakšen zavod je, ozir. bo to. Iz tega ima slediti, da bi se na take limanice ne vsedali. To postopanje pa, ki za danes izvršuje odbor S. N. P. J., je naravnost sloparsko!

G. Konda, kot lastnik soc. lista, če je imel poštene namene s stvarjo okoli S. N. P. J. in "Gl. Sv." bi nesmel nasprotovati proti svobodni misli in socijalističnim nastopom, pa bili makari kjerkoli! Prepričan socijalist v takih slučajih ni oseben. Da je g. Konda že pred časom raval proti socializmu in njega agitaciji jasno priča njegovo pismo, ki ga je pisal piscu teh vrst lanske leto na potovanje, kjer je prosil, naj mu spiše agitatoričen članek za S. N. P. J.

On je torej že pred časom očitno računal na eventuelnost v S. N. P. J., ki so mu jo diktirale, deloma njegove zasebne namere, deloma pa reakcionare v odboru S. N. P. J.

G. K. trdi vedno rad, da je on mnogo žrtvoval (?) za jednoto; mogoče da je res, da je pošiljal kam' denar, "naj se ustanovi društvo, ki bo spadal . S. N. P. J.", da bo "gmajna" večja; ali on je to storil s svojih nagibov in namenov! Pri zborovanju v Chicagi in tudi že pred tem, se je očitno in brezsranno govorilo, da se takim spada v odbor, ki so "za v prospeh" kaj storili. Očitno torej, po kšeftni modi: plačo za delo! — Kje so tu idejale g. Kondi in konzorti? Najbolj čudno poleg vsega je, da g. Konda, ki hoče biti tako navdušen socijalističen volivec, se ni nikdar brigal za ustanovitev polit. soc. klubov ali društev! Vse njegovo obnašanje je bilo skozinsko vedno hinavsko in prikrito; kar pa se je dalo iz njegovih del izluščiti skrivoma je imelo vse businesski značaj. Iz predležečega se da izluščiti torej, da novodobna potreba S. N. P. J. v taki obliki ne služi v nobenem oziru narodu v korist, temveč tistim, ki so čutili specijelno potrebo do ustanove. Iz vsega skupaj pa razvidimo še posebej, da bodočnost am. Slovencev ne tiči v teh zadnjih iznajdbah, ozir. ne more in nesme biti v njih; ampak, da si Slovenci, poučeni o razmirah v Ameriki, pridružijo tisti svetovni razrednozavedni delavski stranki, ki ima v novi dobi svojo odmerjeno pot, pot socijalističnega gibanja. Kajti le na tej poti smo si svesti, da nismo rušili onih svetih nagibov tujim zavednim delavcem, v boju za njih — in od tod, kot naseljencem tudi samim sebi, ki so v boju zoper kapital potrebni.

Od vseh narodnih ali religioznih preprirov v Ameriki nosijo edini dobiček kapitalisti v svoj žep; kajti poleg teh in enakih preprirov, združeni z osebami, ki se hočejo poleg okoristiti, se zanemarija naš boj proti kapitalu!

Zato je naša edina bodočnost v socijalizmu in njegovi bodoči upravi. Vse drugo so le lepodoneče fraze, ki se jih poslužujejo razni farizeji in humbugarji pod raznimi krinkami...

Jakob Polanšek

V minolem mesecu je umrl sodrug Jakob Polanšek, po kratki in mučni bolezni. Rajinki je bil doma iz Česnjice pri Kamniku. Bil je vnet socialist, član slovenskega socialističnega kluba v Chicagi.

Chikaški slovenski socialisti so krasen venec položili kot zadnji poždrav na njegovo krsto. Na pokopališču je govoril nagrobni govor sodrug F. Petsche, ki je pogrebee globoko ganil.

Lahka mu zemljica!

— Slovenski socialistični klub je izdal knjižico "Naša bogatstva". Knjižica stane le 5 centov. Vsakdo si jo lahko naroči pri sođr. Antonu Prešernu, 678 W. 17th St., Chicago, Ills.

Nadaljevanje s 6. strani.

katere je napisal kot urednik "Chicago Arbeiter Zeitung", da spoznajo mišljenje tega blagega človeka, do tlačenih slojev, ki je moral po nedolžnem na vislicah umreti.

"Naši denarni aristokrati so večinoma hudodelci, ki so le vsled velikega zločina, katerega so zvršili, odtegnili se pravični kazni. Kakor moritev v vojni prinese slavo, tako veletatvima prinese čast in dostojanstvo. Dostojanstvo raste z velikostjo ropa."

Med vsemi sužnadržci je edino kapitalist tako nesramen, da pripoveduje svojim sužnjem, da so svobodni."

Delavei! Podali smo Vam mal obris, kako so delovali neustrašeni možje pred nami v veliki ameriški republiki za svobodo.

Resnica je, da smo v političnem oziru izgubili marsikatero suženske okove, a resnica je tudi, da živimo še dandanes v popolni gospodarski sužnosti.

Ako hočete, da bomo svobodni v gospodarskem in političnem oziru, potem se pridružite socialističnim četam, vstopite v socialistično organizacijo.

V veliki ameriški republiki lahko gledate z lastnimi očmi kako kapitalistične stranke teptajo z nogami amepiško izjavo neodvisnosti. Obe kapitalistični stranki — demokratska in republikanska sta defaveem sovražni. Združite se torej okoli prapora socialistov!

Glencoe, Ohio.

9. decembra 1905.

Mednarodni socialistični klub v Glencoe, Ohio, pri kateremu so slovenski socialisti v pretežni večini, odobrava sklep slov. socialističnega kluba v Chicagi, vsled katerega je zagledal beli dan list, ki se sme v resnici imenovati lastnina vseh delavcev in ki bode brez vsakih postranskih nagibov stal na braniku za pravice delavcev, sploh vseh zatiranih in izsavsanih slojev in jih bodril za porušenje današnje gnjile gospodarske družbe.

V naši naselbini smo sami delavci, ki si meramo v potu svojega obraza težko služiti svoj kruh v premogokopih. In dasi nas je tukaj le peščica Slovencev-trpinov, smo vzlie temu v kratki dobi ustanovili krepko socialistično organizacijo, kateri so se pridružili tudi delavci drugih narodov.

Mi dobivamo razne slovenske ameriške časnike. In če te časnike, poselno pa slovenski ameriški dnevnik damo na kritično rešeto, tedaj moramo resnici na ljubo povedati, da je bil v Ameriki skrajni čas, da smo slovenski delavci pričeli z izdajo svojega lastnega glasila. Ta dnevnik, ki se po krivici imenuje glasilo slovenskih ameriških delavcev — lastnik lista je vendar g. F. Sakser — piše odprto, ako bi premogarji popustili 15 centov pri toni premoga, tedaj bi bil končan boj, ki bode med lastniki premogokopov in premogarji izbruhnil prihodnjo spomlad. Ta list je torej direktno vstopil za interese kapitalistov, mesto za koristij delavcev. Mi ne vemo, čemu bi vendar delavci vedno popuščali pri svojih plačah. Ako bi premogarji ne hodili v jame spravljat črni diament — premog na svitlo, ne bi bili lastniki premogokopov milijonarji in magari če bi vsaki dan na kolenih prosili božja, naj se premog spremen. v denar. Ako se logično poleg naravnih sil edini premogarji pravi producenti premoga, če mu naj bi ne bili tudi premogarji edini pravi lastniki premogokopov? Čemu naj bi premogarji sač svojega dela, ki je po naravnem

pravu izključno njih lastnina, delili z drugimi lenuhi-milijonarji ali se pa pustili za večji del svojega sadu okraštati od teh postopačev?? Da, čemu?!

Že ta slučaj dokazuje jasno kot beli dan, da smo slovenski delavci nujno potrebovali svojega lastnega glasila, v katerem lahko javno braniimo svoje interese. Končno še omenim, naj "Proletarec" brani tudi svobodomiselna podporna društva, ako so v resnici svobodomiselna in naj se izogiblje kolikor mogoče osebnih polemik.

Mi pa že danes izjavljamo, ako bode "Proletarec" izvajal ta težavni posel, da ga bomo podpirali z vsemi svojimi močmi, da se bode iz mesečnika kmalu spremenil v tednik. Torej na delo.

Nace Žlembergar,
predsednik.

Gospod Konda, ne blamirajte se!

V božičnem pismu z dne 15. dec. 1905 trdite, da bodem v "Proletarcu" zopet mučil bralee, z obrabljenimi frazami. Dobro!

G. Konda, zakaj ste pa vendar v dotični številki te moje fraze v članku "Kako si pridobivajo kapitalisti" premoženje ponatisnili? Prvi del tega članka sem vendar napisal jaz kot odgovor prijatelju J. M. vsled neke debate o pridobivanju premoženja v današnji družbi. Ker sem namero opustil ta članek objaviti, sem ga pustil v Vašem uredništvu, meneč, da bode tudi Vi imeli toliko takta, da se ne bode polastili tuje lastnine in jo proglasili za svojo.

G. Konda, ali ste v resnici že prišli toliko nizdol, da bi se kmalu tudi Vam reklo: Od Vas je zbežala sramota k psom?!

Jože Zavertnik.

IZJAVA!

G. Konda po Chicagi pripoveduje vsakemu, kdor ga hoče poslušati, da je slovenski socialistični klub v Chicagi ukradel njemu knjižico, oziroma rokopis, "Naša bogatstva".

To je nesramna podla laž. "Naša bogatstva" je napisal znameniti ruski socialist Krěpotkin, v slovenski jezik jo je pa prevlel dr. K. Sl. Priobčil je rokopis "Rdeči prapor", glasilo jugoslovanskih socialistov v Avstriji, kasneje pa "Glas Svobode", sedaj je pa to knjižico založil slovenski socialistični klub v Chicagi.

G. Konda se jezi, ker slov. socialistični klub ni izročil njemu knjižice v tisek, da bi zopet lahko "zashušil" nekaj tolarčkov.

Gospod Konda grozi s tožbo. On naj kar toži. Bo vsaj za eno blamažo bogatejši.

Anton Prešern,
tajnik slov. soc. kluba.

KNJIŽEVNOST.

Jugoslovanska socialistična stranka v stari domovini je izdala za leto 1906 žepni koledar. Cena koledarja je le 70 vinarjev, ali 15 ameriških centov. Kjer živi v naselbini več sodrugov skupaj, naj eden sodrug za več skupaj naroči koledar. S tem se prihrani čas, denar in delo. Koledar se lahko naroči pri upravnistvu "Rdečega praporja" v Ljubljani.

Vsem jugoslovanskim delavcem v Ameriki priporočamo socialistične liste, ki izhajajo v stari domovini. Naslovi se glase: "Rdeči prapor", Ljubljana; "Naši Zapiski", Ljubljana; "Naprej", Idrija, in "Slobodna rieč", Zagreb. Naročnina je tako malenkostna, da si vsaki zaveden delavec naroči lahko vsaj en list.

STRANKARSKE VESTI.

V Glencoe, Ohio, se je ustanovil nov socialističen klub. V klub se je vpisalo tudi 5 sodruginj. Predsednikom je izvoljen Nace Žlembergar, tajnikom pa A. Kravanja.

V gospodarski odbor "Proletarca", katerega izdaja slovenska socialistična zveza v Ameriki, so bili izvoljeni naslednji sodrugi: Predsednikom Andrej Poravne, tajnikom in blagajnikom Anton Prešern, zapisnikarjem pa Ivan Bartel. V uredniški odbor so izvoljeni sodrugi: Jože Zavertnik, Frank Petrič in V. Brunschmidt-Kratokvil; ekspeditornjema sta izvoljena sodruga Ferdinand Peče in Dominik Petrič. Sodrugi Jože Ženko je izvoljen nabiralcem oglasov. V nadzorovalnem odboru sta pa sodruga Ivan Petrič in Ivan Bartel.

Slovenski socialistični klub v Chicagi je izvolil mesto sodruga J. Zavertnika sodruga Dominika Petriča zapisnikarjem, J. Zavertnika pa korespondenčnim tajnikom.

Za tiskovni sklad "Proletarca" so darovali v Chicagi: F. Petsche \$25, J. Anžiček \$5, J. Bizjak \$5, J.

Bartel \$5, A. Poravne \$5, Anton Prešern \$10, D. Petrič \$2, J. More \$2, J. Zavertnik \$2, J. Ženko \$10, Minneapolis, Minn., sta darovala sodruga V. Brunschmidt-Kratokvil \$1, F. Petrič pa \$1.50; Virden Illinois, je daroval sodrug Simon Kaučič \$5. Sodrugi Kirar iz Cumberland, Wyo., ie poslal \$5.

Vsem cenjenim naročnikom in sodrugom na znanje!

Denar za naročnino, tiskovni sklad in inzerate naj se pošilja sodr. Antonu Prešernu, 678 W. 17th St., Chicago, Illinois.

Vsi spisi in rokopisi naj se pa pošiljajo na uredništvo "Proletarca", 683 Loomis St., Chicago, Ill.

Andrej Poravne, John Bartel,
predsednik, zapisnikar.

Slovenci v Chicagi pozor!

V nedeljo, dne 31. dec. t. l., boče zboroval slovenski socialistični klub ob 2 uri revolutne v "Narodni dvorani", 587 So. Centre Ave.

Vse sodrugi se opozarja, naj tudi svoje prijatelje povabiijo na ta veljavni shod.

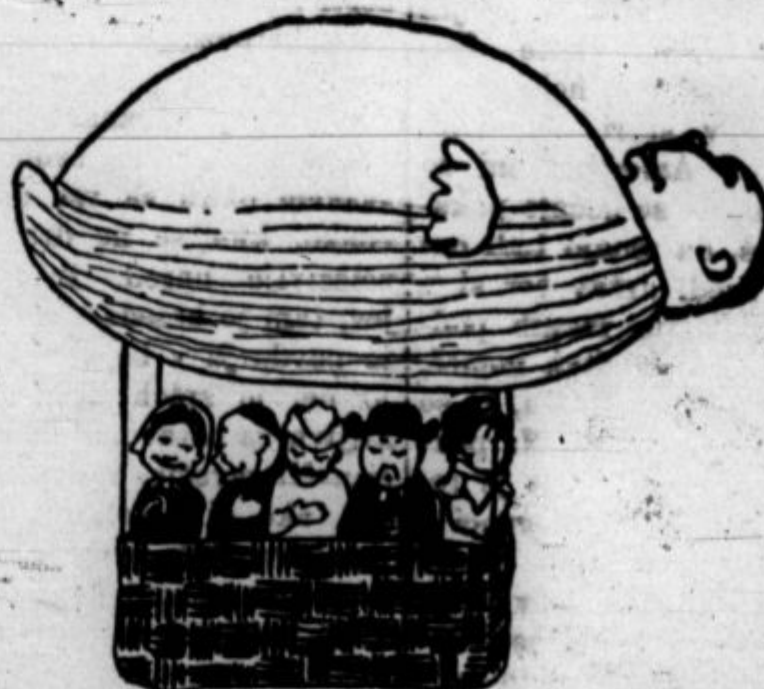
Anton Prešern,
tajnik.

Martin Kondare držeč zastavo specielnega socializma v roki in sedeč na tronu samozavestne oslogije:

Pač prava spaka!

Moderni voz Elije v nebesa!

Naš specielni prijatelj črnopobarvani Martin Kondare je izumil nov letalni stroj, s katerim se hoče pripeljati v sedma farška nebesa. Ali siromak na duhu se vozi sedaj le za poskušnjo okolo stolpa norcev in tepcev!

Sodrugi Simon Kaučič je poslal \$10.00 kot božično darilo "Proletarcu."

Delavci podpirajte svoje edino glasilo! Dobro delavsko časopisje je najboljše orožje napram nenasitnemu molohu — kapitalizmu.

Marija Terezija in prostozidarji.

Spisal **Sacher-Masoch**, za Slovence
priredil **Josip Logačan**.

Bilo je v zimi leta 1765. Sneg je nalezaval v drobnih snežinkah. Veter je podil snežinke poznim pasantom v obraz in jih tuptam zbiral v manjše in večje kupce.

V neki tihi hiši na Keratnerarici, v tretjem nadstropju je sedel pri brljavi lojevi sveči mladi mož in držal v roki kos tiskanega papirja. Pred njim je stala njegova gospodinja, ženska jako krepkega života, zadovoljnih in veselih lic.

"Vendar," vskliknil je mladi mož, "to je cilj mojega dolgoletnega stremjenja in moja najvišja želja v življenju." In izročil je tiskani papir svoji gospodnji, ki ga je nekako spoštljivo, obrisajoč si svoje prste ob belem predpasniku, vzela v roke.

"Človek brez predsodkov," je dejala napolglasno, "res, čudno ime, do bro ime, ako prav razumem gospod gardijski računovodja."

"Saj menda veste, da sem to službo pred dvema mesecema ostavil," je prijazno odgovoril mladi mož.

"Torej gospod pl. Skala —"

li Vam izdajati Vaš list, v katerem sedaj čitamo čisto resnico."

"Pazil bodem, kolikor je v moji moči," je smehljaje odgovoril Skala; "list pa vzemite le s sabo, ljuba gospa Krtnikova."

"Čitala ga bodem v svoji sobi."

"Sedite in —"

"Čitajte pazljivo —"

"Da, pazljivo,"

"Bodem."

"Potem mi pa povejte Vašo sodbo o listu, seve odkritosrčno," končal je Skala.

"Jaz naj kritiziram?"

"Vi mi boste povedali bolj čisto resnico, kakor doktorji in pisarji," je pripomnil Skala. "Jaz pišem za vse sloje, torej je tudi umevno, ako vsi sloji izrečejo svojo svodbo o meni."

"Potrudila se bodem, da vstrežem Vaši želji," je Krtnikova sramožljivo jecljala.

"Le povejte mi resnico brezobzirno v obraz, na odkritosrčno," je ponavljal še enkrat Skala.

"Da, odkritosrčno."

"Sedaj grem v mesto, da zvem, kako se o mojem podjetju govori."

Gospodinja je odšla v stransko sobo, želeč mu mnogo uspeha.

Skala je za nekaj trenutkov obstal sredi sobe; na kratko je premotril Lessingovo sliko, ki je visela nad črno pisalno mizo, svoje majhno šte-

hričavim glasom klical: "Človek brez predsodkov," tednik za politiko, literaturo in umetnost. Vsaka številka dva groša! Novice! Kdo hoče čitati resnico o jezuitih in torturi! Se dobi za dva groša!"

"Nov list," je spregovoril neki debeli mešan, opirajoč svojo brado na srebrom kovano palico.

"Kaj je neki v tem listu?" mrmljaje je neka dama, koji je gost pajčalon zakrival obraz; "kaj dobrega tako ne pusti cenzura na svitlo."

"Resnica o torturi?" ponavljal je neki suhi črno oblečeni advokatski pisar. "Tu sta dva groša."

"Kdo piše list?" sprašal je neki gospod v galoniranem jopiču, od katerega je parfum razprostiral tako grozen smrad, da bi najbližnji kmalu padli v omotico.

"Skala se piše," je na kratko odgovoril prodajalec.

"Pogumen je, pogumen," je vmes zaklebil zopet neki dijak, "to je resnica. Tako se nihče ni pisal na Dunaji."

"Jezuite dobro pere," je pripomnila zopet neka delavka, "kako razkriva njih zvižaje, da človeku kar sree veselja poskakuje. Le poglejte!"

Pokazala je list svoji sosedki, ki je urno sešla po njem.

Skala je šel mirno mimo, držeč roke na hrbtu, med tem mu je pa klic

pravo za pletenje nogavice in časnik. Tako je stopicela veličanstveno proti sobami cesarice. Kar zagledajo nje oči jezuita.

Pater Maus, majhen, okrogločlen nebeški agent, s svetlim vedno smehljajočim obrazom, bi se lahko prišteval k tisti vrsti kutarjev, ki s svojo obroslenostjo in rahločutnostjo, hitro pridobe človeka zase, ki naglo izbrisejo vsako nezaupanje, dasiravno vprav pod to krinko tiče največji hinavei in licemerei. Le njegovi osorni, sivi očesi, ki so navadno tako dobrohotno gledali v svet, so vedkrat izdali treznemu opazovalcu prave namene zaupnika cesarice.

Ko sta se srečala, sta hitro pogledala okoli sebe, ako ju nihče ne vidi, potem sta pa hinavsko zavila oči proti nebu.

"Ali je resnica, pater Maus," pričela je naddvornica.

"Da, resnica je, grofica Fuchs," je zdihnil jezuit, ki je imel tudi časnik v roki.

"Puntarji!" viknila je grofica.

"Brezverci!" je sekundiral pater.

"Svobodomisleci!" je javkala grofica, izdajajo list.

"In kako brezbožen je naslov," je pričela grofica znova.

"Človek brez predsodkov," je odgovoril jezuit in razgrnil list.

"Brez predsodkov, pater Maus!" je tožila stara dama.

"Da, brez predsodkov," je jecljal spovednik cesarice. "Ljuba grofica, kaj bode z našo sveto vero, z redom presvetega srea Jezusovega, kaj z vladarji —"

"Kaj z njihovimi naddvorniki in naddvornicami," je žalostno hitela grofica.

"Če zginejo predsodki, je klaverno dejal jezuit in hinavsko zavijal svoje oči. "Pa to še ni vse —"

"Ljubi bog," je pristavila grofica in nesla stekleničico s parfumom k nosu.

"Za tem človekom brez predsodkov stoje in se skrivajo prostozidarji," je siknil jezuit grofici v uho.

Naddvornica je zaječala in hotela se je zgruditi jezuitu v naročje; ta se ji je umaknil in je pričel s povdankom: "Mi smo jim sledili v Avstrijo, do tukaj in na Dunaji — bodite pogumni —"

"Jaz umiram."

"Smo razkrili prostozidansko ložo," je končal jezuit.

"Tukaj — prosto — zi — darji!" jecljala je grofica.

"In kako mislite, dražestna grofica, se nazivlje ta loža?"

"Dovolite mi, da se vsedem," prosila je grofica, in ko se je zamen ozirala po stolu, se je vsedla na veliko košaro, ki je stala na hodniku.

Loža se imenuje "pri treh topovih!" je viknil jezuit.

"A!" čudila se je grofica, "pri treh topovih!"

"Ti trije topovi, grofica Fuchs," je nadaljeval pater Maus, "to je topništvo pekla, ki hoče napraviti predor, luknjo v nas sveti sistem, v državo po božji milosti."

"Ne, to se ne bode zgodilo," je ponavljala grofica, ki se je nekoliko otresla prvega strahu, "še nam je cesarica naklonjena, še živi red prečistitih očetov jezuitov —"

"Če pa umrje, če izgine?"

"Jezus Marija, ali je to mogoče!" zavpila je prestrašena grofica in vila roki.

"Red ne bode preminol," je govoril jezuit, "če pa preminem, potem premine vera, cerkev, potem premine tudi tron! Prostozidarji in jezuitje, dve mogočni družbi se razprostirata mej vsemi sloji in narodi. Prostozidarji so vojska napredka in luči, ki nam jemlje postojanko za postojanko. Sedaj se ne gre za naš vpliv, ampak za našo eksistenco."

*) Tako se je v resnici imenovala prva loža na Dunaji.

Slovenski delavci v Ameriki vpreženi v voz zaveznikov Martina Kondare in Sakisere.

"Ne pi. —"

"Vi hočete, da vas nazivljem samo gospod Skala, ako Vas razumem. Vi hočete v tem listu, ki je zagledal beli dan na Dunaji, pobijati predsodke?"

"Tako je, gospa Krtnikova."

"Ker žive v Avstriji vsi sloji v predsodkih, najnižji kakor najvišji, bode ta list oisan tudi za vse sloje. To dokazuje, da je mož poštenjak, ki urejuje in izdaja."

"Jaz upam, gospa Krtnikova —"

"To je mož, ki je pogumen, ker piše resnico v času, ko vse drvi za službami, ko se vse vsled milobe, ki razjeda vse sloje, z lepo donečimi frazami na ustnicah klanja drug drugemu."

Skala je prikimal.

"In ta mož ste vi!"

"Hvala lepa," odgovoril je Skala.

"Da, da, takega moža smo potrebovali," nadaljevala je Krtnikova, "ali če smem tako učenemu gospodu svetovati: opreznost morate biti gospod pl. Skala —"

"Nič pi. —"

"No, naj pa bode gospod Skala, ker tako zahtevate; gospod Skala, jezuitje so še jako močni na dvoru, omrežili so popolnoma našo cesarico Marijo Terezijo in jo pridobili zase. Ti ljudje imajo povsod svoje roke, še tam, koder se najmanj pričakuje. Jako bi me užalostilo, ako bi vas doletela kakšna nesreča, če bi prepoveda-

vilo knjig in se nasmejal. V ti tesni sobi je zagledal beli dan list, ki je namenjen ljudstvu v poduk, tistemu ljudstvu, ki nosi težke suženjske verige, da bi čim preje zdobilo to ljudstvo tiranijo in suženjske okove v prazen nič, da bi tem preje spoznalo svoje dozdevne prijatelje v popolni nagoti.

Nehote so mu prišle besede Huttena na ustnice:

"Jaz sem se upal!"

Skala je bil mož v najboljši dobi, visoke rasti, širokih pleč, duhovitega obraza, pogumnih oči, iz katerih je švigal ogenj mladeniške moči. Neki notranji, tajinstveni glas mu je govoril, da lahko poskusi doseči, kar se drugim ni posrečilo, da je njegova sveta dolžnost, da vstopi z vso svojo duševno silo za ljudsko svobodo.

Nikogar ni imel na svetu, ki bi ga ščitil in varoval. Zanašati se mora le na svojo lastno moč, le na samega sebe.

Mirno je oblekel svojo rjavčico površnik, pokrnil se z običajnim trikotnim klobukom in vzemši palico z veliko glavico na koncu v roke, odšel je počasi po vijugastih stornjicah na ulico.

Na voglu Keratnerarice je srečal prodajalec svojega lista, okoli katerega se je nabrala gruča radovednežev. Stari mož, s čigar sivimi lasmi se je igral veter, je v kratkih presledkih z

starega prodajalec se na Štefanovem trgu donel v všesa: "Človek brez predsodkov," dva groša številka!"

Drugo poglavje.

"Človek brez predsodkov! Človek brez predsodkov! Dva groša številka!"

Ta klic je drugo jutro odmeval po vsem Dunaji. Slišati ga je bilo povsod, da še celo pred dvorom, vpravi pod okni Marije Terezije.

Na hodniku, na koncu katerega je stražil gardist v visokih škornjih, belih hlačah, rdečem jopiču, okrašenim z črno žametastimi našivi, s trikotnikom na glavi in helebardo v roci, sta se srečali dve osebi, ki sta imeli velik vpliv v privatnem kabinetu cesarice: Grofica Fuchs, naddvornica Marije Terezije in pa pater Maus, član jezuitske družbe in spovednik cesarice.

Grofica Fuchs, stara dama z finim nekoliko rdečkastim obrazem, na katerem so bili videti sledovi prejšnje lepote, nekdanj najgalantnejša in najrazočarnejša dama na dvoru Karla VI., a sedaj moralni strah vseh dvornih dam in sobaric. Ljubljena vseh terciarjk, angelj varuh jezuitov, je bila oblečena v živo, težko svilnató krilo, katero je držala kviško, da se je videle modro in elegantno spodnje krilo. Na glavi je imela veliko belo avbo z rdečimi trakovi, v rokah pa pahljavo, parfum, pri-

Naddvornica je strme poslušala jezuita; besede so ji obtičale v grlu.

"Da, za našo eksistenco," je ponavljala pater Maus.

"In vi v resnici to verjamete, pater Maus," je končno vzdihnila grofica, da so prostozidarji vprizorili v naši pobožni, zvesti in udani Avstriji to vznemirjenje in ščuvanje.

"Gotovo!"

"Se je Marija Terezija naša," nadaljevala je grofica z zavednim glasom in je jezuita rahlo potrkal po rami.

"Da, ali tudi ona ne šteti z liberalnim duhom," šepetal je oprezno jezuit; "ona če biti v ljudstvu priljubljena, jako nevarna želja. O, kje bi bila že Avstrija, da ni nas tukaj."

"No, saj se ni nič zgubljene," je menila grofica, mej tem ko je pritisnila roko jezuita na svoje sree in ga ljubko pogledala. "Samo, da se razumemo."

"Da, moja ljuba," je ponavljala jezuit in jo poljubil na čelo.

"Še je moč v naših rokah, je odvrnila grofica, "mi bomo uničili prostozidarje."

"Toda previdno," je siknil jezuit in galantno prijel pobožno grofico pod pazduho, "mi imamo dokaze."

"Dokaze?"

"Dokaze?"

"Da, dokaze," je šepnil in počasi odkorakal z grofico jezuit.

"Maus, mene je strah, jaz se bojim," je odgovarjala grofica.

"Jaz tudi," je pripomnil s tihim glasom jezuit.

V tem trenutku sta vstopila v predsobo cesarice.

"Mi imamo dokaze," nadaljeval je jezuit in previdno zaprl vrata, "da so gospodje z dvora —"

"Maus, mene je strah in groza," ponavljala je tiho grofica.

"Mi imamo dokaze," odgovoril je jezuit, "da so principi —"

"Kaj principi?"

"Da, principi po krvi."

"Govori se, da prostozidarji lahko gredo skozi zid, je s strahom jecljala stara v jezuita zaljubljena dama.

"Da, vprav tako kakor skozi zrak," je odgovoril pater.

Sedaj je nekaj zaropotalo. Pater in grofica sta zakričala in povsem živотно tresoč se, sta se naslonila na zid.

Vesel melodičen smeh ju je zopet kmalu oživil.

Ko sta vstopila, je pred kaminom, v katerem je plapolal močan ogenj, stala španska stena, za njo je prisluzkovala mlada lepa žena, ki je podrla steno in nakrat stopila pred zaljubljeni parček.

"Jaz sem," je izrekla smehljaje mlada dama in kazala dvoje vrst snežnobelih zob.

"Vi ste grofica Montesanto," je ponovila grofica Fuchs. "Zakaj ste nas tako ustrašili?"

"Smešno," nadaljevala je lepa grofica; "mislila sem, da so naši nasprotniki in prisluzkovala sem, da bi zvedela za njih načrte. No, bili so pa naši najboljši prijatelji, pa saj je vseeno."

"Prisluzkovali in ostrašili ste nas," je odgovorila grofica Fuchs; jaz sem mislila, da je kak prostozidar —"

"Zakaj ne desetisoč!" smejala se je lepa dama.

"Ah, vi se lahko norčujete," odgovorila je Fuchsova.

Mlada Italijanka se je pričela znova smejati na ves glas, kakor kak razposajen otrok.

Naddvornica se je jezno obrnila v stran.

"Ne, ne!" zaklicala je mlada grofica, "jaz se ne bodem več smejala. Vresnici ne! Prišla sem neki tajnosti na sled."

"Vi?" vprašala je Fuchsova posmešno.

"Da, jaz," odgovorila je grofica Montesanto. "Gospodje z dvora lažijo po noči —"

"Dozdevalo se mi je," je viknil spovednik.

"Lazijo preoblečeni, vsak sam zase," nadaljevala je mlada grofica, "da se kasneje snidejo na nekem tajnem kraju izvan mesta. Seve, niso zarotniki."

Pater je pokimal.

"Kaj drugega kakor zarotniki je," vprašala je naddvornica.

"Prostozidarska loža," odgovorila je Italijanka. "Novi list, 'Človek brez predsodkov', katerega izdaja neki Skala, je pa nje glasilo. Seve jaz sem velika grešnica, ali priznati hočem vse. Jaz sem zaljubljena —"

"Ljubno dete, to ni greh," podučeval jo je jezuit. "Kdo je pa tako srečen, da je Vam ukradel sree?"

"Grof Bethlen," šepetala je grofica Montesanto in pristavila glasneje, "radi ljubosumnosti sem mu sledila zadnjo noč. In tu sem prišla na sled, da je šel na zborovanje prostozidarjev. Sledila sem mu po hodnikih v varstvu teme, kar zaslišim govoriti grofa z neko tujo možko osebo. Izmenjala sta znamenja. Potem sem čula zopet, drugo osebo, katere ne poznam: 'Brat zidar vodi me.'"

"Ali ste mu sledili?" je prašal zvedavo jezuit.

"Ne, nisem se drznila," rekla je Italijanka. Ali grof, me ljubi, poizvem vse, ložo pa izročim Vam!"

"Jaz pa še danes poprosim cesarico," je zmagovito pristavila Fuchsova, da izvrši kot soproga, mati in vladarica svojo dolžnost."

"Tiho! Kaj vendar mislite," je siknil jezuit. "Naš sistem ne bazira na človeških čednostih, pač pa njihovih slabostih."

Italijanka se je nasmehnila.

"Razumem, razumem, vjemimo najprvo Skalo," je šepetala tiho.

Jezuit jo je dobrohotno pogledal.

"O, vi me razumete!"

"Jaz Skalo," se je smehljala gro-nadaljeval jezuit.

"Jaz Skalo," se je zmehljala grofica Montesanto.

"Jaz pa dvorne dame," je pristavila Fuchsova. "Vse pridobim, le ene —"

Sedaj je zapel zvonec v sobah cesarice.

"Cesarica je pokonci," razidimo se," je rekel jezuit in odšel naglih korakov.

Pride še.

— Upravništvo "Narodnog Lista" nam je doposlalo koledar za leto 1906. Koledar je opremljen s slikami in prinesel je pesmice, povesti, črte, prirodnoznanstvene spise itd. Kdor ie zmožen hrvatskega jezika, si ga lahko naroči pri upravništvu "Narodnog Lista", 108 Greenwich St. Cena je 25c.

POZOR! SLOVENC! POZOR!

SALON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna.

Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So. Center Ave., Chicago.

Ženske OBLEKE

raznovrstno blago, nogavice, rokavice itd. proti odplačilu na obroke ali takoj.

Ohnstein,

609 W. 20th STREET

FERD. PETSCH

JAVNI NOTAR

izdeluje vse v to stroko spadajoče listine in prevzema tudi zastopstvo pred sodiščem. — Zastopnik "Metropolitan" in "Prudential" zavarovalne družbe.

576 W. 21st St., Chicago

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!

1317 1324 Unity Building

79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res. 5155 Prairie Ave.

Phone Drexel 7271.

SLOVENC! POZOR!

SLOVENC! POZOR!

Hrvatski tamburaški zbor 'Zrinski'

priredi v nedeljo dne 14. januarja

OB 2 URI POPOLUDNE

Tamburaški Koncert

V "NARODNI DVORANI"

587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

VSTOPNINA 25c ZA OSEBO.

Slovenci! Ako je Vam za užitek milodoneče jugoslovanske glasbe, udelžite se koncerta do zadnjega moža!

Slov. delavci v Chicagi na plano!

DEMONSTRATIVNI SHOD

proti avstrijskim biričem, ki po ruskem načinu preganjajo naše brate na Českem, ker zahtevajo splošno, enako in direktno volilno pravo. Shod se bode vršil ob 2. uri popol.

Dne 7. Januarja '06

v česki šoli 400 W. 18 ulica

Dobri govorniki v raznih jezikih.

Delavsko izobraževalno društvo "Ferdinand La Salle", sklicatelj.

SLOVENCEM IN HRVATOM

priporočam svojo

GOSTILNO

kjer točim izborna pivo "Magnet", fina namizna importirana in domača vina, izvrstno žganje itd. Pri meni so le fine, unijske smodke na prodaj! —

JOŽE POLAČEK,

683 LOOMIS STR.

CHICAGO, ILL.

Tobey, unijski krojač

izdeluje novomodne obleke iz najfinejšega in najtrpežnejšega blaga po najnižji ceni. Plačila se sprejemajo po dogovoru tudi na obroke. — Rojaki, kateri žive izven Chicage, lahko dpošljejo le natančno mero in obleka se jim izgotovi, kakor če bi bili pri meri v Chicagi. — Pišite slovenski!

685 W. 22nd St.,

Chicago, Ill.

ROJAKI POZOR!

Točiva izvrstno vino, pivo in žganje. Na prodaj so le najizvrstnejše unijske smodke.

Gorak in mrzel prigrizek prost.

Postrežba točna in solidna.

BRATA KOSIČEK

na 590 So. Centre Ave.,

Chicago, Ill.